

Povzetki

ARHEOLOGIJA V LETU 2010

Arheologija za javnost

Strokovno srečanje Slovenskega arheološkega društva
Ljubljana, Mestni muzej, 17.–18. marec 2011

Povzetki

ARHEOLOGIJA V LETU 2010

Arheologija za javnost

**Strokovno srečanje Slovenskega arheološkega društva
Ljubljana, Mestni muzej, 17.–18. marec 2011**

Vsebina

AA. VV.

Zavarovalna arheološka izkopavanja na območju načrtovane gradnje garažne hiše v Ljubljani, Kongresni trg 7

Marko Dizdār

Rezultati istraživanja projekta MZOŠ-a RH "Razvoj i mobilnost protopovijesnih zajednica na tlu kontinentalne Hrvatske" 9

Eva Butina

Arheološko dokumentiranje na gradu Lemberg 10

Matija Črešnar

Bevke – Arheološko najdišče Zaloče (EŠD 11141) 11

Saša Djura Jelenko

Slovenj Gradec - Glasbena šola (EŠD 657) 12

Saša Djura Jelenko in Aleš Tiran

Ravne na Koroškem - dvorec Javornik (EŠD 7644), Javornik - Pigl (EŠD 7628) 13

Saša Djura Jelenko in Aleš Tiran

Stari trg pri Slovenj Gradcu - Colatio (EŠD 693, 10107) 14

Saša Djura Jelenko in Aleš Tiran

Šentilj pod Turjakom - cerkev sv. Ilja (EŠD 3015) 15

Saša Djura Jelenko in Aleš Tiran

Slovenj Gradec (EŠD 657, 4181, 659, 658) 16

Bojan Djurić

Rimski kamnolom Dardagani pri Zvorniku, BiH 17

Miran Erič

Registrirana kulturna dediščina v teritorialnih vodah Slovenije 18

Tomaž Fabec in Vesna Tratnik

Pregled raziskav RO Nova Gorica (CPA) v letu 2010 19

Tomaž Fabec in Manca Vinařzřa

Arheološka izkopavanja na območju gradnje na gradu Štanjel, parcela št. 1009/1, k.o. Štanjel 20

Barbara Hofman

Vodice pri Ljubljani - arheološko območje 22

Barbara Hofman

Mengeš - arheološko območje Gobavica 23

Boris Kavur in Katharina Zanier

Koper, Ribiški trg 9 24

Borut Kriř in Petra Stipančić

Zavarovalno arheološko izkopavanje ogroženega arheološkega najdišča EŠD 8710,
Novo mesto - arheološko najdišče Marof, Kapiteljska njiva 25

Evgen Lařar in Maja Janežič

Predhodne arheološke raziskave v objektu 2 bivše vojašnice na Ptuj 26

Irena Lařar in Stefan Groh

Geofizikalne raziskave; arheološko izkopavanje; promocija 27

<i>Marija Lubšina – Tušek</i>	
Arheološke raziskave na območju prizidka Šolskega centra na Ptuj	28
<i>Judita Lux, Veronika Pflaum</i>	
Kranj, Savska cesta 10. Arheološke raziskave - arheološko izkopavanje na parc. št. 416 k. o. Kranj	29
<i>Dimitrij Mlekuž</i>	
Lidar prospekcije v letu 2010: prispevek k razumevanju arheoloških krajin	30
<i>Miha Mlinar in Teja Gerbec</i>	
Ročni izkop testnih sond v območju arheološke dediščine Most na Soči - Naselje (EŠD 470)	31
<i>Miha Murko</i>	
Radvanje (EŠD 28108, Maribor - Arheološko območje Zgornje Radvanje)	32
<i>Miha Murko</i>	
Radvanje (EŠD 28108, Maribor - Arheološko območje Zgornje Radvanje)	33
<i>Branko Mušič, Marc Waelkens, Kim Vyncke, Igor Medarič in Matjaž Mori</i>	
Duzen Tepe - Geofizikalna raziskava v 2010	34
<i>Branko Mušič, Biba Teržan in Matija Črešnar</i>	
Pivola - Gomilno grobišče (EŠD 8977)	35
<i>Branko Mušič, Krish Seetah, Matjaž Mori in Igor Medarič</i>	
Port Louis - Geofizikalna raziskava 2010	36
<i>Branko Mušič, Maja Krznarič-Škrivanko in Igor Medarič</i>	
Sopot - Geofizikalna raziskava 2010	37
<i>Branko Mušič, Bruna Kuntić in Lazo Čučković</i>	
Topusko - Geofizikalna raziskava 2010	38
<i>Aleksandra Nestorović</i>	
Multiperiodno najdišče Spodnji Duplek	39
<i>Ana Plestenjak</i>	
Arheološke raziskave ob gradnji v Serminu (EŠD 1302)	40
<i>Andrej Pleterski</i>	
Mirila v Opuvanem dolcu nad Starigradom, Hrvaška	41
<i>Barbara Porod and Marko Mele</i>	
Archaeology in the Universalmuseum Joanneum 2009-2010	42
<i>Primož Predan</i>	
Poročilo o arheološkem izkopavanju TUŠ OIL - ŠIKOLE	43
<i>Gašper Rutar in Tina Žerjal</i>	
Arheološke raziskave financirane iz državnega proračuna v letu 2010 (ZVKDS, CPA)	44
<i>Maša Sakara Sučević</i>	
Kaštelir nad Kortami, parc.št. 1705, 1706, k.o. Dvori nad Izolo	45
<i>Božidar Slapšak</i>	
Akontion – prazgodovinska utrdba Orhomena	46
<i>Božidar Slapšak</i>	
Septempeda – porticirano predmunicipalno svetišče na področju Picenov	47

<i>Primož Stergar</i> Otočec (EŠD 22379, Otočec - gomilno grobišče Košenice), parc. št. 121, k.o. Šentpeter	48
<i>Mira Strmčnik Gulič in Mateja Ravnik</i> Arheološka izkopavanja na Piramidi, Maribor	49
<i>Drago Svoljšak in Andrej Čučnik</i> Bled 2010, Partizanska cesta	50
<i>Drago Svoljšak in Lucija Grabek</i> Morava. Cerkev sv. Trojice	52
<i>Irena Šinkovec in Mateja Ravnik</i> Arheološka izkopavanja Ljubljana - Špica	54
<i>Mojca Vomer Gojkovič</i> Izkop na zemljišču parc. št. 502 k.o. Hajdina in parc. št. *237 k.o. Hajdina	55
<i>Rafko Urankar</i> Izkopavanje v Kranju, Mestno jedro Kranja, Trubarjev trg s Pungertom, Cankarjeva, Vodopivčeva ulica, Glavni trg, Poštna ulica in vrt Kieselsteina	56
<i>Paola Ventura</i> La ricerca archeologica nel 2010 in Friuli Venezia Giulia, Italia	58
<i>Katharina Zanier</i> Koper, Kreljeva 6	60
<i>Alja Žorž</i> Zaščitna arheološka izkopavanja na najdišču Sv. Lovrenc	61
<i>Alja Žorž</i> Zaščitna arheološka izkopavanja na najdišču Svetje	62
<i>Žižek Ivan</i> Ptuj, Osnovna šola Ljudski vrt II. faza	63
<i>Bernarda Županek in Mateja Ravnik</i> Arheološke raziskave ob obnovi kamunalne infrastrukture v Ljubljani	64
<i>Andreja Breznik</i> Strateški projekt "Arheološki parki severnega Jadrana", akronim PArSJAd	65
<i>Vanja Celin</i> Zbirka AAS	66
<i>Radovan Cunja</i> S FIBULO V FABULO. Fibule iz Istre, s Krasa, z Notranjske in iz Posočja med prazgodovino in zgodnjim srednjim vekom	67
<i>Marija Ogrin</i> Železna pot	68
<i>Verena Perko in Jelka Pirkovič</i> Individualni doktorski študij heritologije na Filozofski fakulteti v Ljubljani	69
Izdaje Inštituta za arheologijo ZRC SAZU in njegovih sodelavcev pri drugih založbah - predstavitev	70

AA. VV.

Zavarovalna arheološka izkopavanja na območju načrtovane gradnje garažne hiše v Ljubljani, Kongresni trg

V centru Ljubljane, na Kongresnem trgu, ob parku Zvezda, se od začetka leta 2009 odvijajo arheološke raziskave na površini 7.200 m². Povod za raziskave je predvidena gradnja podzemne garaže na območju zaščitene arheološkega najdišča. V času priprave prispevka raziskave še potekajo. V skrčenem pregledu podajamo historični razvoj obravnavanega področja, kot so ga potrdile raziskave.

Prazgodovina

Najstarejše najdbe so posamezni grobovi iz časa pozne bronaste dobe, ki so del grobišča odkritega že ob gradnji SAZU. Grobovi so bili večinoma poškodovani ob novejših posegih in praviloma ne ležijo v primarni legi.

Pomembnejše je odkritje gomil starejše železne dobe. Gre za 4 gome na Šubičevi cesti, ki so bile nasute s prodniki. V njih je bilo odkritih 16 žganih pokopov. Kot zanimivost naj dodamo, da so se gome skozi intenzivne rimske prostorske posege ohranile. Podobno kot še na nekaterih slovenskih najdiščih so Rimljani pokopavali ob robovih takrat še vidnih gomil, v depresijah med njimi pa za seboj pustili sledove nagrobnega obredja.

Rimski čas

Ob prihodu Rimljanov in postavitvijo obzidanega mesta Emone, je predel Kongresnega trga ležal izven obzidja. Prečkala sta ga dva vzporedna obrambna jarka. Pred njima pa se je ob glavni severni vpadnici v začetku 1. stol. n.š. oblikovalo grobišče. Odkritih je bilo 15 grobov, ki jih pripisujemo najzgodnejši fazi emonske poselitve (med njimi tudi prvi emonski grob z orožjem), poleg teh pa še nekaj mlajših oz. še nedatiranih pokopov.

V sredini in na koncu 1. stoletja je bilo področje pred jarkom preoblikovano v naselbino. Sprva so bile tu lončarske delavnice, nato pa se je mesto razširilo z izgradnjo dokaj luksuznih stanovanjskih stavb.

V 3. stoletju je bil celoten predel zravnán z zemljo. Vsi objekti so bili odstranjeni, vodnjaki zasuti, popravljeno je bilo mestno obzidje ter postavljen oz. razširjen drugi obrambni jarek.

Srednji vek

Po opustitvi rimskega mesta je ta predel neposeljen. Uporabljan je bil za agrarne površine.

Prostor je ponovno pridobil na pomenu ob koncu 15. stoletja, ko se je mesto Ljubljana razširilo na levi breg Ljubljanice (Novi trg). Na skrajnem robu obravnavanega območja, na Gosposki in Vegovi ulici je bil vkopan mestni obrambni jarek. Na Gosposki je bil v jarek postavljen objekt, za katerega domnevamo, da je predhodnik Vicedomskih vrat, ki so v virih na tem mestu izpričana kasneje.

Novi vek

V 16. stol. je bil srednjeveški obrambni jarek zasut. Postavljeno je bilo masivno obzidje. Vhod v mesto je vodil skozi t.i. Vicedomska vrata na Gosposki ulici. Ohranili so se temelji stražnega stolpa in korito struge potoka čez katerega je vodil sprva lesen, kasneje zidan most. Pred njim so bili odkriti tudi deli stražarnice. Za obzidjem so bili odkriti tudi ostanki Vicedomskega dvorca, rezidence namestnika deželnega kneza Kranjske, ki je na mestu stavbe današnje Univerze stal že od konca 15. stol. in je bil po potresu l. 1895 porušen.

Območje Kongresnega trga in parka Zvezde je v tem času še vedno ležalo pretežno izven mesta. Med

letoma 1602 in 1608 pa je bil na območju Zvezde pred mestnim obzidjem zgrajen Kapucinski samostan z vrtovi, gospodarskimi objekti in pripadajočo cerkvijo sv. Janeza Evangelista. Odkriti so bili temelji cerkve. V času Napoleonovih osvajanj sta stavbi samostana in cerkve Francozi spremenili v vojaško skladišče in konjušnico, leta 1817 pa je bil samostan dokončno porušen.

Po Napoleonovem porazu je bil v Ljubljani kongres Svete alianse. Kongresa so se udeležili ruski car Aleksander I., avstrijski cesar Franc I., Neapeljski kralj Ferdinand, modenski vladar Franc IV. Modenski ter okoli 500 predstavnikov Francije, Velike Britanije, Prusije in posameznih italijanskih držav, da bi zaustavili revolucionarna gibanja, ki so se po zgledu Francije začela pojavljati tudi drugod po Evropi. Dogodek se je odvijal v Vicedomski palači. Prostor pred njo je bil l. 1821 preoblikovan v trg (t.i. Kongresni trg) kot paradni trg za potrebe kongresa sv. Alianse. Ob trgu so uredili park po francoskih vzorih. Posadili so drevored, ki je v obliki osmerokrake zvezde zaznamoval poti. Tako je Ljubljana dobila prvi javni park znotraj mesta – park Zvezdo. S tem je bila v temeljnih obrisih načrtana podoba današnjega Kongresnega trga.

20. stoletje

Med obema vojnama je Kongresni trg z okolico preoblikoval arhitekt Jože Plečnik. Trg je bil na novo tlakovan z velikimi belimi betonskimi ploščami, postavljenimi v geometrijsko pravilno mrežo iz temnejšega betona. V osi uršulinske cerkve je bilo po Plečnikovem načrtu postavljeno znamenje sv. Trojice. Na ta način je bila cerkev preko Slovenske ceste bolj povezana s trgom. Os trga, ki povezuje uršulinsko cerkev s palačo slovenske filharmonije je Plečnik dodatno poudaril z nizom vitkih in izredno visokih kandelabrov.

Zadnji večji gradbeni poseg se je zgodil med II. svetovno vojno, ko so v parku Zvezda zgradili zaklonišča.

V park Zvezda je bilo postavljenih več spomenikov. L. 1940 je mesto postavilo spomenik kralja Aleksandra, delo kiparja Lojzeta Dolinarja in arhitekta Hermana Husa, na vzpenjajočem se konju. Spomenik je imel kratko življenjsko dobo in že leta 1941 so ga Italijani, takoj po zasedbi mesta odstranili. Leta 1954, ob priključitvi Primorske Sloveniji, je bilo na to mesto postavljeno sidro ladje Rex.

Marko Dizdar

Rezultati istraživanja projekta MZOŠ-a RH "Razvoj i mobilnost protopovijesnih zajednica na tlu kontinentalne Hrvatske"

Znanstveni projekt započeo je 2007. godine i fokusirao se na istraživanje materijalne ostavštine protopovijesnih zajednica naseljenih na tlu kontinentalne Hrvatske. S obzirom na stanje istraživanja, postavljena su pitanja i zadaci na koja se tijekom petogodišnjeg trajanja projekta kroz ciljana iskopavanja i analize od prije poznatih nalaza pohranjenih u muzejskim zbirkama pokušava prikupiti što više novih spoznaja o zajednicama koje su boravile na tlu kontinentalne Hrvatske od kasnog brončanog doba do rimskih osvajanja. Najvažniji dio predstavlja provedba pokusnih, zaštitih i sustavnih iskopavanja onih nalazišta za koja se pretpostavlja da mogu pridonijeti boljem razumijevanju razvoja materijalne ostavštine na dosad slabije istraženim područjima. U istraživanja su, osim sudionika projekta, uključene i muzejske ustanove kamo se nakon završetka iskopavanja i dokumentacije vraćaju svi pronađeni nalazi kako bi postali dio budućih stalnih postava ili tematskih izložbi. Sastavni dio projektnih zadataka predstavljaju i teme magisterija i doktorata sudionika

projekta u kojima se analiziraju dosadašnje spoznaje o pojedinim fazama razvoja materijalne ostavštine na definiranim područjima (Podravina, Podunavlje).

Iskopavanja su u 2009.-2010. godini bila usmjerena na položaje groblja iz kasnog brončanog i željeznog doba u Posavini (Dolina), Podravini (Slatina, Zvonimirovo, Osijek) i Podunavlju (Sotin, Batina) u kojima su zabilježeni iznimni nalazi koji omogućavaju bolje poznavanje niza procesa koji su zbivali na prijelazu kasnog brončanog u starije željezno doba. Najveća su zaštitna istraživanja provedena u Gornjem Vukojevcu, južno od Velike Gorice na trasi autoceste Zagreb-Sisak, tijekom kojih je otkriveno naselje s dobro sačuvanom infrastrukturom koje je preliminarno datirano u stariju fazu kasnog brončanog doba (Br D-Ha A1). Na istom lokalitetu otkriven je i dio rimske prometnice uz koju je smješteno i naselje. Rimski nalazi još su zabilježeni u istraživanjima u Sotinu gdje se nalazila vojna utvrda na limesu (Cornacum).

1. Sotin, grob 50

2. Dolina

Arheološko dokumentiranje na gradu Lemberg

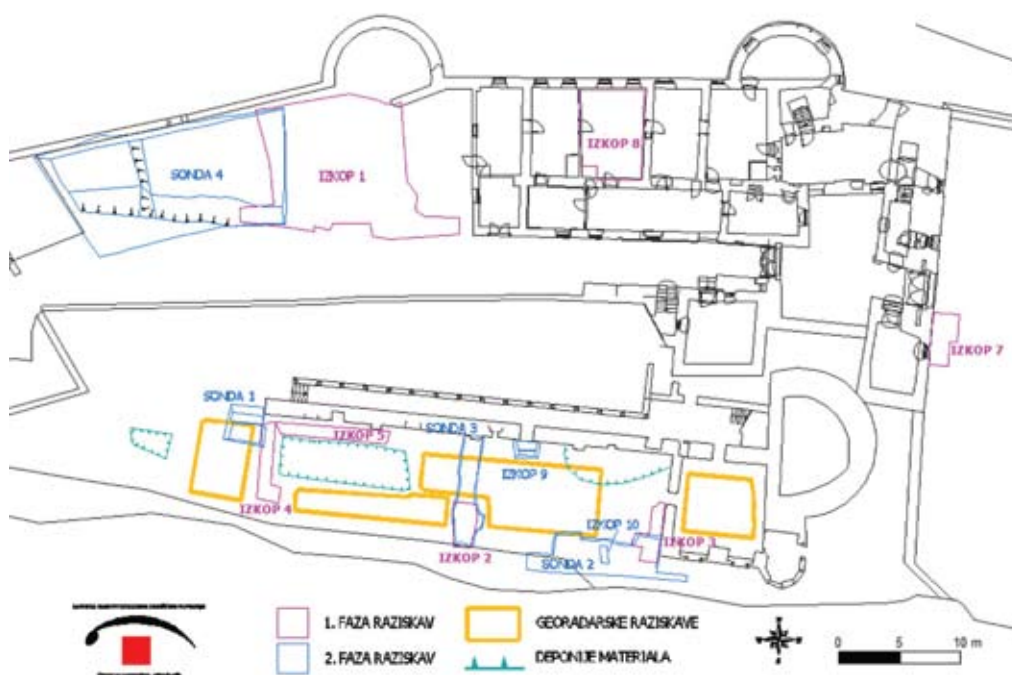
ZVKDS, Center za preventivno arheologijo, je na lokaciji Lemberg pri Novi Cerkvi – Grad Lemberg (EŠD 4369) izvedlo predhodne arheološke raziskave v obliki arheološkega dokumentiranja v dveh fazah. Naročnik raziskav na renesančnem gradu Lemberg približno 15 km severovzhodno od Celja, je bilo Ministrstvo za kulturo RS.

1. faza arheoloških raziskav je bila izvedena v novembru in decembru 2009 in je predstavljala čiščenje in dokumentiranje izkopov, izvedenih pred arheološkimi raziskavami; torej brez uporabe arheološke metodologije. Izkopi so bili izvedeni v notranjem grajskem dvorišču, med ohranjenim severnim stanovanjskim traktom in zahodnim gospodarskim sklopom (Izkop 1), na območju južnega trakta za arkadnim hodnikom (Izkopi 2, 3, 4, 5), ter južno od vhoda v grad, ob vzhodni fasadi (Izkop 7). Dokumentiran je bil tudi preostanek arheoloških depozitov nad južnim obokom kleti 1 v severnem stanovanjskem traktu (Izkop 8). V nedovoljenem Izkopu 1 je bil odstranjen večji del nevezanih depozitov – zasutja kleti. Na osnovi ohranjenih struktur, ostankov zidov in tlakov ter nekaterih stavbnih prvin smo v Izkopu 1 ugotovili 5 gradbenih faz. V času raziskav smo skupno odkrili 80 najdb, večinoma odlomke srednjeveške in novoveške lončenine.

2. faza arheoloških raziskav je potekala v juniju 2010

in je obsegala izvedbo ekstenzivnih geofizikalnih raziskav južnega platoja, ki ji je sledil ročni izkop treh arheoloških sond na območju južnega platoja za določitev in sestavo arheološkega najdišča ter čiščenje in dokumentiranje obstoječih izkopov (Izkop 9 in 10), izvedenih pred arheološkimi raziskavami. Poleg načrtovanih dveh sond (Sonda 1 in 3) smo izkopali še Sondo 2, ki je bila potrebna zaradi dokumentiranja Izkopa 10 in statične sanacije in rekonstrukcije dela južnega obzidja, ki je potekala sočasno z arheološkimi raziskavami. Druga faza arheoloških raziskav je obsegala tudi arheološko dokumentiranje ob strojnem izkopu debele plasti ruševine – Sonda 4, na območju severnega platoja. V času raziskav smo skupno odkrili 448 najdb, večinoma novoveške lončenine in 1 prazgodovinsko keramično vretence.

Arheološke raziskave na gradu Lemberg so potekale v času, ko so se gradbena dela (sanacija in obnova objektov) že pričela. Kljub temu smo na severnem platoju uspeli dokumentirati ostanke zidov in temeljev petih gradbenih faz, ki so v preteklosti sestavljali objekt severnega palacija in kleti pod njim ter na južnem platoju ostanke zidov oz. temeljev južnega palacija (med drugim tudi enega izmed treh t.i. erkerjev), več gradbenih faz južnega obzidja ter zanimivo kamnito utrditev v Sondi 1, ki najverjetneje predstavlja prvo fazo ureditve (terasiranja) prostora na južnem platoju.

Bevke – Arheološko najdišče Zaloke (EŠD 11141)

Najdišče Bevke - Zaloke leži na nadmorski višini pribl. 289 m vzhodno od vasi Bevke, ki se razprostira na osrednjem delu enega izmed barjanskih osamelcev, katerega najvišja točka je vrh Brdo (345 m.n.v.), ki se začne vzpenjati domala tik ob najdišču. Predhodne arheološke raziskave v obliki arheološkega izkopavanja so bile na območju načrtovane stanovanjske gradnje izvedene v juniju in juliju 2010.

Izkopavnje je na eni strani razkrilo razmeroma enostavno stratigrafijo, po drugi strani pa je ponudilo kopico zanimivih in delno doslej nepoznatih podatkov. Že najzgodnejše geološko dogajanje je na tem mestu zaznamovano z naplavinško prodnato fazo, ki je prekinila nalaganje jezerskih sedimentov oz. polžarice, kar v okolici doslej še ni bilo dokumentirano.

Tudi arheološki podatki so izredno zanimivi, saj smo ob fazi iz 19. in 20. stoletja dokumentirali tudi dva prazgodovinska horizonta človeške aktivnosti. Prvi je datiran v zgodnjo bronasto dobo, njegovi ostanki pa so bili odkriti neposredno na površini že

omenjenih prodnih nanosov, na katere se je nato ob ponovni ojezeritvi nadalje nalagala polžarica. Ostanki sicer še niso primerno interpretirani, kljub temu pa se nakazuje manjša struktura iz kamnov in lesenih kolov ter palic, ki spominja na ogrado. Po zaključni jezerski fazi se je območje začelo osuševati, vzpostavile pa so se močvirske oz. barjanske razmere, v katerih so se oblikovale različne z organskim gradivom bogate plasti. V teh plasteh je sicer še najti nekaj starejšega gradiva prejšnje faze, a močno prevladujejo najdbe, ki jih lahko po primerjavah datiramo na prehod iz srednje v pozno bronasto dobo.

Najdišče do neke mere osvetljuje dogajanje na območju izven ožjega poselitvenega jedra oz. naselbine, ki pa jo gre v obeh časovnih obdobjih najverjetneje iskati v neposredni okolici. Odkritja torej orisujejo dogajanja na prehodnem območju med suhim terenom osamelca in vlažnim močvirskim oz. barjanskim svetom pod njim, a je slika v tem trenutku še zamegljena, saj nam še niso na voljo vsi podatki naravoslovnih analiz.

Saša Djura Jelenko

Slovenj Gradec - Glasbena šola (EŠD 657)

Koroški pokrajinski muzej je na območju načrtovane novogradnje Glasbene šole na Cankarjevi ulici 5 v Slovenj Gradcu v letu 2009 izvedel predhodne arheološke raziskave v obliki testnih jarkov. Na podlagi rezultatov teh sondiranj smo naslednje leto izvedli arheološke raziskave ob gradnji. Izkopavanja so potekala od maja do julija 2010. Odkrili smo več gradbenih faz. Najstarejšo predstavlja kletni prostor objekta 2. V višino se je ohranil do 1,7 m. V obstoječih zidovih so se ohranile tramovnice, pravokotna niša ter v kamen vklesana klesarska oznaka v obliki križa. Po prvi analizi materiala lahko objekt datiramo v zgodnje 16. stoletje. Med številnimi najdbami, odkritimi v objektu, naj omenim v celoti ohranjeno oploščeno pečnico s podobo mladeniča in značilnim pokrivalom, po katerem jo lahko datiramo v leto okoli 1500. V

sektorju IV je bil odkrit zbiralnik premera 2 m, grajen iz opeke in kamnja. Prekrit je bil z masivno okroglo ploščo. Do zbiralnika so vodili trije kanali, ki so bili z vrhnje strani zaščiteni s kamnitimi ploščami, zunanje stene so bile ometane z malto. Ob izpraznitvi zbiralnika smo v notranjosti odkrili številne steklenice. Med mlajšimi najdbami, s katerimi so ga zasuli, izstopa srebrnik Franca Jožefa I. iz leta 1879. Na tej lokaciji naj bi v 19. stoletju delovala pivovarna. Mogoče je zbiralnik povezan prav z njo.

V analizo je bilo vključenih kar 9000 koščenih odlomkov iz tega najdišča, med katerimi jih je bila določljiva približno polovica. Zbiralnik z delom sistema treh kanalov bodo v rekonstruirani obliki vključili v bodočo novogradnjo.

Območje je arheološko zanimivo tudi zato, ker leži v neposredni bližini prazgodovinskega gradišča Pigl. Nameravan izkop jarka za kanalizacijo ob vznožju

V kulturni plasti so bili odkriti odlomki lončenih in steklenih posod ter pečnic z dvorca. Med njimi je bilo tudi več odlomkov neglaziranih lončastih pečnic. Od mlajših najdb so zanimive stekleničke angleškega parfuma ESS.BOUQUET LUBIN ter porcelanast krožnik delavnice LIPPERT & HAAS iz Schaggenwalda iz 1. pol. in sredine 19. stol.

Saša Djura Jelenko in Aleš Tiran

Stari trg pri Slovenj Gradcu - *Colatio* (EŠD 693, 10107)

Ekipa Koroškega pokrajinskega muzeja je v sodelovanju s podjetjem Arhat, Aleš Tiran s.p. v oktobru in novembru 2010 na lokaciji gostilne Karner v Starem trgu izvedla arheološke raziskave. Okulistika Falež d.o.o. je investirala v obnovo propadajočega objekta Stari trg 27 skupaj s funkcionalno okolico.

Arheološke raziskave ob gradnji so potekale na dvorišču stare gostilne Karner, ki stoji sredi naselja, severno od cerkve sv. Radegunde in ob cesti, ki vodi čez vas.

Na mestu današnje vasi sta bili ob vznožju pobočja Grajskega griča odkriti antična naselbina in poštna postaja (mansio) Kolaciona, ki je ležala ob rimski cesti Celeia – Virunum.

Na obravnavanem območju smo odprli pet strojnih sond.

Med odkritimi strukturami omenjamo meter široko tlakovanje, sestavljeno iz prodnih kamnov, ki je bilo glede na smer (V-Z) zagotovo del poti, katero smo odkrili v sondi I, nadaljevala pa se je tudi v sondi IV.

Tlak je bil na južni strani zamejen z večjimi kamni, medtem ko jih je na severni strani, v sondi I, zamejila večja, pokonci postavljena plošča skrilavca. V sondah I, II in IV smo odkrili ohranjene temelje in ruševine dveh objektov. Lončevina je zgodnja, odkritih je bilo več odlomkov amfor in vrčev, TS ter odlomek reliefne oljenke.

V sondi V, ki smo jo zakoličili na mestu porušenega svinjaka, smo odkrili temelje starejšega objekta z opekami z žigom BW v srčastem okvirju. Te vrste žigov so uporabljale opekarske delavnice iz obdobja začetka novega veka (enake opeke so bile odkrite na podstrešju stavbe na Glavnem trgu 24 v Slovenj Gradcu, kjer se je na tramu ohranila letnica obnove - 1888). Odkriti temelji predstavljajo ostanke starejšega objekta, ki je stal na mestu svinjaka. Poleg omenjenih struktur v sondi V nismo odkrili rimskih ostalin.

Bodoče raziskave se bodo omejile na prostoru velikem cca 100 m² med sondami I, II, IV in V.

Šentilj pod Turjakom - cerkev sv. Ilja (EŠD 3015)

Cerkev sv. Ilja je župnijska cerkev, ki jo znotraj obzidja členi romanski zvonik iz leta 1292. Za potrebe sedanje širitve so jo na zahodnem delu povsem porušili v smeri SV-JZ. V cerkev je v južno stranico zvonika vzidan rimski nagrobnik najden v Zg. Dovžah.

Arheološke raziskave je vodil Koroški pokrajinski muzej v sodelovanju s podjetjem Arhat, Aleš Tiran s.p. junija in julija 2010. Zaradi dinamike gradnje so dela potekala v dveh sklopih. Na SV strani cerkve smo odkrili ostanke nekdanjega cerkvenega pokopališča. Izkopali smo 8 skeletnih grobov. Kamnite strukture, ki so bile odkrite med grobiščem in severno steno prezbiterija, so domnevno pripadale eni od starejših faz izgradnje cerkve. Svetinica iz groba 1, je datirana v 16. stoletje (analiza mag. Darka Kneza).

V drugem delu smo se osredotočili na del, kjer so kasneje dogradili cerkev in jo podkletili. Raziskanih je bilo cca. 140 m² površine. Med pomembnejše ostaline sodijo odkriti ostanke starejšega pravokotnega objekta z ohranjenim vhodom. Širina zidu znaša 1,20 m. Na notranjo stran vzhodnega zidu je bil prislonjen še

kamnit obok. Objekt je bil ohranjen do višine 1,70 m, strop je bil porušen. Predvidena velikost objekta znaša cca. 6 x 6 m.

Po celotnem dnu objekta smo odkrili več struktur v obliki stojk in jam. Na hodni površini je ležalo veliko odlomkov pozno srednjeveške in zgodnje novoveške lončenine, opek, odlomkov pečnic in ostankov ožgane gline ter oglja. Znotraj objekta sta se v profilu kazali še dve mlajši hodni površini, nad katerima se je ohranila plast žganine. Tik ob vhodu in v notranjosti objekta so ležali ostanki skeletnega groba.

Za odkriti objekt lahko sklepamo, da gre za poslopje gospodarske narave, morda kaščo ali shrambo, deloma vkopano v zemljo ali pa kletni prostor hiše. Vsekakor lahko na podlagi najdb trdimo, da je bil objekt v uporabi že v zgodnjem novem veku, nekje v drugi polovici 16. stoletja. To potrjuje tudi odkritje novca cesarja Rudolfa II. Denar, ki smo ga našli v objektu, je bil kovan za Ogrsko v Kremnici na Slovaškem in je datiran v leto 1582. Novec je določil Andrej Šemrov.

Saša Djura Jelenko in Aleš Tiran

Slovenj Gradec (EŠD 657, 4181, 659, 658)

Arheološke raziskave je izvajala ekipa Koroškega pokrajinskega muzeja od konca maja do konca junija 2010. Pri izkopavanjih je sodelovalo podjetje Arhat, Aleš Tiran s.p. Dela so potekala na območju načrtovane ureditve poti in okolice okoli cerkva sv. Elizabete in sv. Duha, ki so bile izvedene v okviru projekta parterne ureditve dela Glavnega trga, Trga svobode, Parka herojev in Gosposvetske ulice.

Na raziskanem območju smo odkrili in dokumentirali 46 skeletnih pokopov. Zaradi novejših posegov pri obnovi cerkve sv. Elizabete in njene okolice je bila grobiščna plast močno poškodovana. Večina grobov

je ležala v smeri severozahod-jugovzhod, z glavami na severozahodu, razen nekaterih, ki so bili usmerjeni v smeri sever-jug, z glavami na jugu.

Na pridatke smo naleteli v 39 grobovih. Večinoma gre za devocionalije (svetinjice, križi, rožni venci) in koščene ter kovinske dele oblačil. Od pridatkov najbolj izstopa križ tipa karavaka, ki je visel na rožnem vencu z jagodami iz gagata. Križ tipa karavaka in ostale pridatke lahko umestimo v časovno obdobje od konca 17. in v 18. stoletje (analiza mag. Darka Kneza).

V primeru grobišča okoli cerkve sv. Elizabete gre za mestno pokopališče.

Rimski kamnolom Dardagani pri Zvorniku, BiH

Raziskave v letu 2010 so bile osredotočene na dokumentiranje severnega dela lokacije Sige in največjega podzemnega dela kamnoloma imenovanega Bandera-bracchium I.

Na lokaciji Sige je bil odkrit in dokumentiran skrajni severni del spodnjega rimskega kamnoloma sub divo na mestu izklinjanja produktivne plasti apnenca LT III. Tu je od 60-ih do 80-ih let 20. stoletja deloval moderni kamnolom, ki je s svojo dejavnostjo v večji meri uničil sledove rimskega ekstrahiranja. Dokumentirani so bili moderni sledovi strojnega pridobivanja blokov apnenca, ostanki žage in brusilnice kakor tudi izdelki. Z lokacije Sige je moderni kamnolom po proizvodnih podzemnih galerijah dosegel prostore bracchium I in jih v SZ delu tudi uničil. Pri tem je bil uničen mitrej.

V največjem podzemnem delu kamnoloma, izkopanem v produktivno plast LT III – bracchium I, je bil posnet detajlni tloris in fotografsko dokumentirani vsi locusi. Izmerjeni so bili vsi sledovi ekstrahiranih blokov, ki kažejo dokaj uniformno velikost 200/250 cm x 100/150 cm. Dokumentirani so bili sledovi ekstrahiranja, ki kažejo rabo koničastih krampov, ozkih

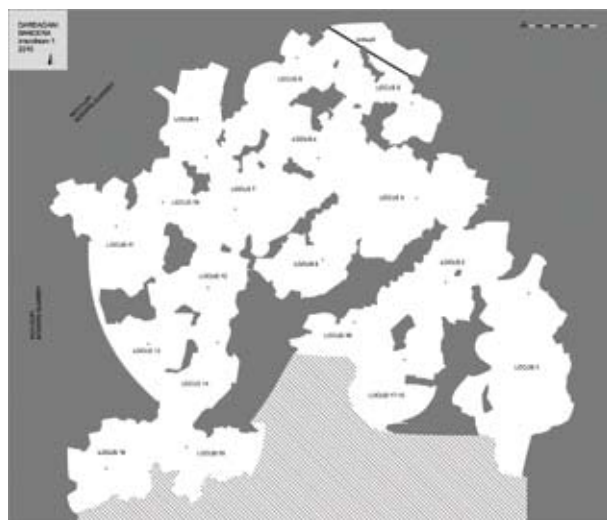
in dolgih ploščatih dlet, lesenih in železnih klinov. V lokalni zbirki sta poleg oljenke s te lokacije ohranjena dva antična železna klina.

V procesu modernega pridobivanja materiala za izdelavo kamene moke so bili prostori bracchija I, v antičnem času večinoma zapolnjeni z velikimi količinami odpadnega materiala, skoraj v celoti izpraznjeni, pri čemer so bili uničeni številni polizdelki in neuspeli izdelki. Ostalo je le nekaj podolgovatih blokov in štirje nedokončani sarkofagi. Odpadni material je ohranjen samo še v delu južnih prostorov, ki mejijo na zunanjo steno kamnoloma. Ta je danes močno uničena, vendar lahko tudi tu domnevamo obstoj visoke stene kamnoloma sub divo v katero je bil izkopan danes zasut vhod v bracchium I.

Naše raziskave so dokazale, da obsega južna polovica kamnoloma Dardagani izključno plast LT III, ki je bila izkoriščana tako sub divo kot sub terra. Severna polovica kamnoloma onstran koralnega grebena z edino doslej znano lokacijo Ostjenak obsega druge litotipe apnenca. Ozka dolina med Sigami in Ostjenkom je morda antropogenega nastanka.

1. Izklinjanje plasti apnenca LT III s sledovi rimske ekstrakcije blokov.

2. Tloris podzemnega dela kamnoloma, Bandera-bracchium I

Registrirana kulturna dediščina v teritorialnih vodah Slovenije

Dolgo časa je prevladovalo mnenje, da je morje pred slovensko obalo, v smislu kulturne dediščine, prazno in nezanimivo. Vendar so že desetletja ob razmahu “kočarjenja” ribiči poročali o lesenih brunih v mrežah, športni ribiči v apnei o lesenih lupinah na njihovih skrivnih lokacijah, potapljači z avtonomno opremo pa o “hudih” brodolomih, kakršni so DTM KEC iz II. svetovne vojne, Maona Rosa in še nekateri drugi, na katerih so se potapljali. Člani Znanstveno raziskovalne sekcije Društva potapljačev luke Koper so po dveh desetletjih prizadevnega dela sestavili seznam 20 potopljenih objektov, ki so jih odkrili, popolne podatke pa je leta 2008 prispevala Harpha sea, ko je za Slovensko vojsko izdelala visoko ločljiv batigrafski posnetek morskega dna. Danes je v slovenski register kulturne dediščine vpisanih 36 območij s kulturnimi ostalinami pomorskih dejavnosti z, zaenkrat, najstarejšim brodolomom iz 1. stoletja našega štetja. Danes dediščino zelo močno, vsaj tako kot izlov z uničujočim ribolovnim orodjem, ogroža tudi ladijski tovarni promet, ki se je razvil v zadnjih desetletjih v lukah Koper in Trst. Samo v luki Koper s tremi pomoli je leta 2010 pristalo okoli 2000 tovornih plovil velikih tudi do 300 m in pretovorilo okoli 16 mio ton tovora. Če k temu prištejemo še promet luke Trst s sedmimi pomoli, približno 6000 plovili in okoli 50 mio ton tovora na leto je objektivna nevarnost popolnega uničenja dediščine na dlani.

Pogosto morajo te ladje čakati na privez od nekaj ur pa tudi nekaj dni. Skorajda celotno morje v jugovzhodnem delu Tržaškega zaliva je opredeljeno kot plovni koridor do obeh pristanišč in kot sidrišče. Poškodbe, ki jih na morskem dnu naredijo večdesettonska sidra že samo ob točkovnem stiku, si je mogoče zlahka predstavljati.

Na batigrafskih meritvah dna je mogoče opazovati tudi do 3 m široke sledi sider v dolžini tudi nekaj sto metrov. Množica sledi sider je jasno prepoznavna v neposredni okolici Stojanovega Barka in samo vprašanje časa je – če se to po zadnjih potopih leta 2006 že ni zgodilo – kdaj bo tako sidro prepolovilo in usodno poškodovalo pomembno materialno pričevanje o jadranski trgovski plovbi v 19. in zgodnjem 20. stol. Zgodi pa se tudi, kakor se je zgodilo februarja 2010 pri Debelem rtiču, da plovilo nima več kontrole in se celo zaleti v obalo, ki je znana po pomembnih ostankih antične pristaniške infrastrukture.

Slovenija je kot 19. država leta 2008 pristopila k Konvenciji o varovanju podvodne kulturne dediščine (Convention on the protection of the underwater cultural heritage, Pariz 2001), ki je začela veljati 2. januarja 2009. S pričujočim popisom smo storili prvi korak k uveljavljanju in izpolnjevanju zavez iz konvencije ter vzpostavili prvi register podvodne kulturne dediščine v slovenskem teritorialnem morju. Sedaj vemo s kakšnim potencialom imamo opraviti in kaj je potrebno varovati.

Dokument je dobra podlaga za načrtovanje izpolnjevanja določil konvencije. To je predvsem uvedba sistematičnega in urejenega vzdrževanja in dopolnjevanja registra, ki se mora odraziti skozi redne zaposlitve strokovnjakov ter namenenskih sredstvih za redno ciklično nadzorovanje, raziskovanje in vrednotenje podvodne dediščine.

Pri vseh uporabnikih teritorialnega morja pa moramo uveljaviti zaščitne mehanizme za uspešno varovanje kulturne dediščine in preprečevati mogoče hoteno ali nehoteno uničevanje.

1. Dokumentiranje Stojanovega Barka (EŠD 27899)

2. Uničujoč tovarni promet v lukah Trst in Koper

Pregled raziskav RO Nova Gorica (CPA) v letu 2010

Na Primorskem je CPA leta 2010 opravil več arheoloških raziskav, med katerimi predstavljamo le nekatere.

V okviru analize arheološkega potenciala območja DPN za II tir Divača – Koper smo s kolegi izdelali historično analizo, analizo LIDAR posnetkov in izvedli ekstenzivne terenske preglede ter arheološko dokumentiranje strojnih testnih jarkov. Terensko delo je potekalo po geografsko zelo različnih območjih, od poplavne ravnice reke Rižane, preko zelo strmih pobočij nad Ospom, do kraških gmajn in vrtač med Divačo in Lokvijo. Z uporabo standardne metodologije za ETP smo na odseku trase pod kraškim robom odkrili pet potencialnih rimskodobnih najdišč, na trasi med Divačo in Lokvijo pa eno prazgodovinsko. Na tem odseku smo s strojnim izkopom testnih jarkov preverili tudi arheološki potencial vrtač, ki se je izkazal pozitiven: v večini raziskanih vrtač smo odkrili bronastodobne ter novoveške ostaline.

V Matavunu pri Škocjanskih jamah smo med predhodnimi raziskavami na območju predvidene novogradnje stanovanjske hiše na parc.št. 698/3 in 4, k.o. Naklo odkrili skeletni grob, ki smo ga raziskali v

sklopu zaščitnih izkopavanj. Grob je zaradi odsotnosti pridatkov brez nadaljnjih analiz kronološko težko opredeljiv. Distribucija skeletnih ostankov ter njihova lega nakazujejo, da je bil skelet posthumno premeščen, kar gre morda razlagati kot sled po pogrebnih obredov.

V Štanjelu smo zaščitna izkopavanja izvedli na dveh lokacijah: v gradu (rezultati so predstavljeni posebej) ter na območju gradnje prizidka k stanovanjski hiši na parc.št. 1087, k.o. Štanjel, ki leži ob t.i. gotski hiši ob južnem obzidju naselbine. Na tem mestu je lastnik parcele pred 30. leti odkopal ostanek kamnitega zidu in več odlomkov prazgodovinske lončenine, kar je bilo interpretirano kot ostanek prazgodovinske hiše. Ob tokratnih zaščitnih raziskavah smo neposredno ob lokaciji omenjenega odkritja dokumentirali dva večja vkopa v geološko podlago, zapolnjena z nasutjem, v katerem so bile tako novoveške, rimskodobne kot prazgodovinske najdbe. Interpretacija in časovna opredelitev odkritih ostalin ostaja odprta, morda gre za prednovoveške strukture, ki so najbrž služile kot shrambene jame.

Arheološka izkopavanja na območju gradnje na gradu Štanjel, parcela št. 1009/1, k.o. Štanjel

Med zaščitnimi arheološkimi izkopavanji na gradu Štanjel smo na $4,5 \times 6$ m velikem območju odkrili ostanke zidanega objekta najverjetneje iz razvite starejše železne dobe. V depozitu, ki je zapolnjeval objekt, smo odkrili predvsem keramično gradivo (velike shrambene posode – silose, kuhinjsko posodje, ognjiščne predmete), fragment kačaste fibule, žlindro, živalske ostanke, zogleneli les in zoglenela semena). Od objekta se je ohranil le tisti del arhitekture, ki je bil vkopan v pobočje: zgrajen je bil v suhozidni tehniki, trije ohranjeni zidovi pa so bili prislonjeni na stene vkopa. Zahodni del objekta je bil odstranjen že med izkopavanji, ki jih je vodil Z. Harej leta 1981. Najverjetneje gre za ostanke shrambenega prostora, na kar kažejo predvsem velike shrambene posode ter živalski in rastlinski ostanki. Lega, usmerjenost ter oblika objekta nekoliko presenečajo glede na dosedanje domneve, da je bilo štanjelsko naselje terasasto urejeno že v prazgodovini.

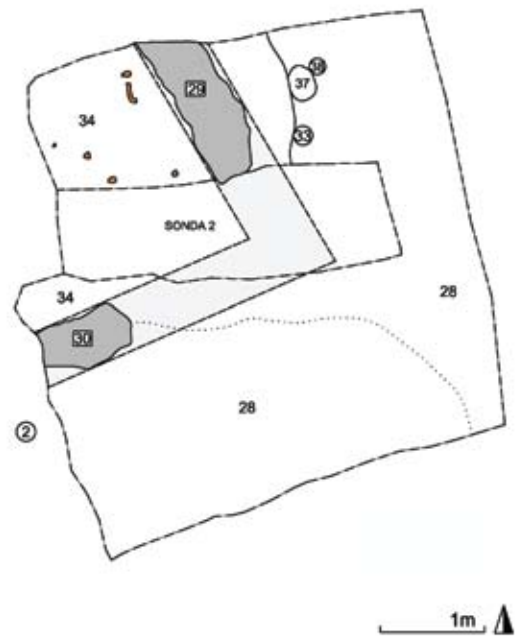
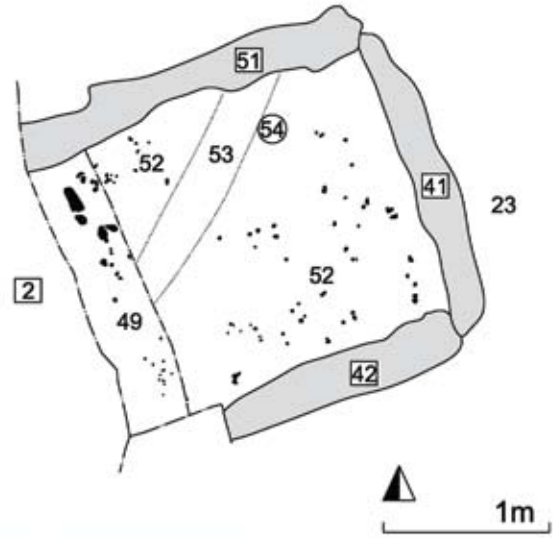
1. Prazgodovinski objekt (avtor: J. Jerončič)

Na isti lokaciji oz. vrh prazgodovinskega objekta smo odkrili tudi sledove rimskodobne arhitekture, ki pa je

bila veliko slabše ohranjena od prazgodovinske. Tudi ta objekt je deloma izkopal že Harej, poleg tega pa je objekt segal izven območja naših raziskav, zato je bil dokumentiran le njegov jugovzhodni del. Morda gre slabšo ohranjenost razlagati z plitvejšim izkopom za njegove temelje, kljub temu, da je bil grajen iz obdelanih, z malto vezanih kamnov. Najdenih je bilo malo nekaj najdb. Prevladujejo odlomki amfor, nekaj pa je bilo tudi črepinj namiznega in kuhinjskega posodja.

2. Rimskodobni objekt (avtor: J. Jerončič)

Tako izkopavanja kot tudi arheološko dokumentiranje ob gradnji so pokazali, da smemo intaktne arheološke ostaline pričakovati na celotnem območju grajskega kompleksa. Ti so se namreč ohranili pod pozno srednjeveškimi in novoveškimi depoziti. Pri tem se zdi zanimiva ugotovitev, ki so jo sicer že izpostavili drugi raziskovalci in so jo naše raziskave le potrdile, da rimskemu obdobju sledi faza mirovanja, ki jo prekine šele začetek intenzivnih posegov v poznem srednjem oziroma zgodnjem novem veku.

Barbara Hofman

Vodice pri Ljubljani - arheološko območje

V Vodicah pri Ljubljani so bili na platoju ob cerkvi sv. Marjete odkriti zidovi oziroma po večini temelji večjega objekta, ki jih z najdbo novca datiramo v 3. stoletje. Po obsegu največja ruševinska plast na pobočju je vsebovala obilo ostankov antične kritine in večjih mozaičnih kock, medtem ko so bile najdbe posodja oz. lončenine izredno skromne.

Barbara Hofman

Mengeš - arheološko območje Gobavica

Na lokaciji Vrtec Gobica v Mengšu so v mesecu juniju 2010 potekala arheološka izkopavanja, pri čemer so bile odkrite pravokotne jame, ki so predstavljale verjetno delno vkopane objekte. Ob njih so bile odkrite še jame za kole, kot ostanki naselbine nadzemnih hiš. Najdbe in tlorisi podobnih objektov iz sosednjih lokacij nakazujejo na poznoantično nižinsko naselbino.

Koper, Ribiški trg 9

Med septembrom in novembrom 2010 je UP ZRS IDS izvajal 2. fazo arheoloških raziskav na območju stavbnega kompleksa Ribiški trg 9 v Kopru. Arheološke raziskave so obsegale izkopavanje na vzhodnem območju parcele (sonda C), ter nadzor in dokumentiranje med pilotiranjem in izkopom gradbene jame bodoče kleti objekta kot tudi med izkopom za prilagoditev javne kanalizacije ob severovzhodnem robu parcele.

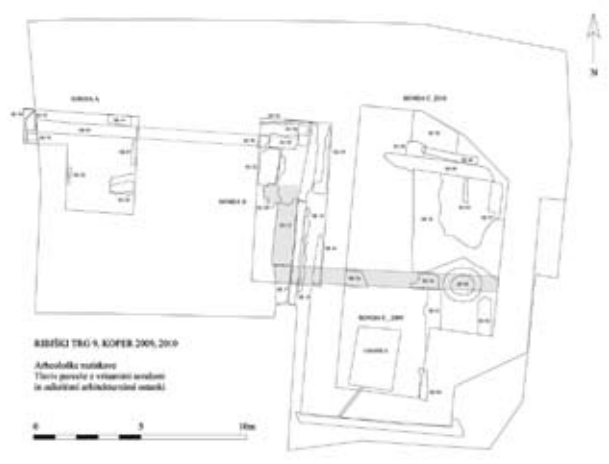
V okviru arheološkega izkopavanja so bili dokumentirani zidovi prizidka, ki tvori verjetno manjši utilitarni objekt v sklopu dvorišča stavbnega kompleksa. Omenjen prizidek, ki glede na najdbe datiramo v začetku 19. stoletja, je še dokumentiran na zemljevidu iz leta 1938. Posledično lahko sklepamo, da je bil verjetno porušeno okoli sredine 20. stoletja. Pod nasutjem, ki predstavlja izravnavo, na katero je bil postavljen prizidek, so bili odkriti ostanki tlakovanja SE 76, ki ga je v zahodnem delu sonde uničila večja recentna jama. Kamniti bloki tlakovanja so se s površjem poševno spuščali proti severu. Glede na njihovo lego in naklon lahko domnevamo, da so predstavljajo kamnito utrditev in oblogo obalnega prostora v sklopu mandrača Bošedrage. V isto fazo nastanka in uporabe tlakovanja sodi verjetno tudi vodnjak SE 81. Glede na lego v bližini morja in pomanjkanje vododporne obloge verjetno ne gre za vodnjak za pitno vodo, ampak za cisterno za slano vodo, uporabljeno v okviru prostora za dejavnosti v okolici mandrača. V zasipu so bili odkriti številni

odlomki zgodnje-novoveške keramike, redki fragmenti stekla, živalskih kosti ter tudi leseni predmeti. Na podlagi arheoloških najdb lahko domnevamo, da je bila cisterna izločena iz uporabe in zasuta v času 16. stoletja.

Vodnjak preseka starejše strukture srednjeveškega obodbja: v osrednjem delu sonde sta se nahajala vzporedno potekajoča zidova SE 61 in SE 82, tes naslanjala na starejši zid SE 74 v smeri Z-V.

Glede na obseg in potek ga lahko interpretiramo kot ostanek srednjeveškega obzidja. Slednji je najstarejša in tudi najslabše ohranjena struktura. Zidova SE 61 in SE 82 sta verjetno tvorila ostanke stavbe, ki je bila prizidana na notranji strani obzidja.

Idealna rekonstrukcija nadaljevanja zida SE 74 proti zahodu se poveže z vogalom strukture SE 12 dokumentirane v sondi B leta 2009, ki je bila zaradi lege in širine interpretirana kot del stolpne konstrukcije na vzhodni strani Bošedražkih vrat. Zid SE 12 je sicer širši kot zid SE 74, kar lahko utemeljujemo z domnevo, da gre za dodano raširitev stolpne konstrukcije, ki je bila sukcesivno dopolnjena v različnih fazah. Domnevamo lahko, da sta bila telo in tloris obzidja na tem mestu večkrat predelana zaradi posegov, ki jih je narekovala potreba po uskladitvi med stražno funkcijo vstopa v mandrač ter težav povzročenih z nestabilno geološko osnovo in stalnim dvigovanjem morske gladine.

1. Območje arheološkega izkopavanja 2009-2010

2. Sonda C: zidovi SE 74, 61, 82 ter cisterna SE 81 in tlakovanje SE 76

Zavarovalno arheološko izkopavanje ogroženega arheološkega najdišča EŠD 8710, Novo mesto - arheološko najdišče Marof, Kapiteljska njiva

S terenskim arheološkim posegom na Kapiteljski njivi v Novem mestu je arheološki oddelek Dolenjskega muzeja, v letu 2010 pričel aprila, z ekipo, ki je poleg dveh arheologov in dveh restavratorskih tehnikov štela še absolventko restavratorstva, mlajšo prostovoljko ter do dvanajst delavcev kopačev. Do konca meseca julija smo izkopali in raziskali 1020 m² veliko površino prazgodovinskega grobišča.

Raziskali smo 12 poznobronastodobnih grobov, ki so jih predstavljale velike lončene žare, napolnjene z žganino v kateri so bili še drobni predmeti (bronaste igle, steklene jagode ogrlic). Vse žare so bile v zgornjem delu poškodovane zaradi kmetijske obdelave.

Delo je potekalo še na treh starejšezelznodobnih gomilah, ki pa so bile izravnane in jih pred arheološkim izkopavanjem nismo mogli opaziti. To so bile gomile XXXIV, v kateri smo izkopali 12 grobov, s tem, da gomile v letu 2010 nismo uspeli v celoti raziskati. Gomili XXXV smo pripisali 3 grobove, gomili XXXVI pa 33 grobov.

Vsi grobovi so bili skeletni, čeprav se osteološki ostanki pokojnikov zaradi agresivne zemlje niso ohranili, grobne jame so v tlorisu pravokotne oblike z ohranjenimi sledovi lesenih krst. V sorazmerno majhnem številu moških grobov se je nahajalo orožje izdelano iz železa, v ženskih grobovih pa je bil priložen nakit, kjer so prevladovale obarvane steklene in jantarne jagode ogrlic ter bronaste in železne sponke ter bronaste zapestnice in nanožnice.

Med moškimi grobovi velja izpostaviti grob 9/XXXVI v katerem je poleg oborožitve ležala še bogata bronasta pasna garnitura s pasno spono izdelano v predrti tehniki ter grob 38/XXXVI z značilnimi železnimi deli orožja in opreme, ki ga dopolnjujeta še bronasti fibuli.

K bogatim ženskih grobovom pa sodi grob 23/XXXVI s tremi lončenimi posodami, s kar sedmimi lončenimi vretenci, s tremi bronastimi zapestnicami in nanožnicama, z bronasto spono in bogato stekleno ogrlico.

Posebnost pa predstavlja grob 20/XXXVI v katerem smo našli tako predmete, ki jih pripisujemo moški noši – železno orožje, kakor tudi steklene, jantarne in bronaste predmete, ki jih pripisujemo ženski noši – ogrlica, zapestnice, nanožnice, sponke. Domnevamo, da grob 20/XXXVI predstavlja dvojni grob, kjer sta bila sočasno pokopana moški in ženska. Žal se ostanki pokojnikov niso ohranili, tako da osteološka analiza ni mogoča, domeni v prid govore le predmeti, ki sodijo v zaključni del starejše železne dobe.

Grobišče se z gotovostjo širi od letošnjega izkopnega polja proti S in Z strani, saj smo sledove kar petih grobov, ki segajo izven našega izkopnega polja že opazili.

Predmeti najdeni v letu 2010 so dokaj poškodovani, zato bo tudi njihova nadaljnja restavratorska obdelava dolgotrajna in zapletena. Glede na stanje predmetov v zemlji pa bi bilo potrebno z zavarovalnimi posegi na tem arheološkem najdišču nadaljevati.

1. Grobna jama z grobnimi pridatki ob odkritju, gomila XXXVI/grob 20

2. Bronasta pasna spona izdelana v predrti tehniki, gomila XXXVI/grob 9

Predhodne arheološke raziskave v objektu 2 bivše vojašnice na Ptuj

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Center za preventivno arheologijo je, v času od 12.10.2010 do 30.12.2010, izvedel zaščitne arheološke raziskave na območju nekdanje vojašnice na Ptuj. Arheološke raziskave so bile izvedene v notranjosti t.i. objekta 2 oz. nekdanje avstro-ogrske kasarne, ki je bila postavljena leta 1905. Sprva je bil na območju vojašnice predviden le arheološki nadzor oz. arheološka dokumentacija ob izgradnji, saj zaradi pomanjkanja podatkov o ohranjenosti arheološki ostalin, ni bilo mogoče v naprej predvideti obseg del. Po začetku strojnih del pa se je izkazalo, da se pod vojašnico nahajajo sorazmerno dobro ohranjene arheološke ostaline rimskodobne Petovione. Tako je bilo nujno potrebno izvesti zaščitne arheološke raziskave, ki pa so bile zaradi statike objekta omejene na izkop le do globine, ki je bila nujna za izvedbo rekonstrukcije le - tega. Arheološke plasti in strukture tako niso bile v celoti izkopane oz. arheološki izkop ni po celotni površini objekta segal do arheološko sterilne osnove.

Arheološke raziskave v vojašnici so v letu 2010 zajemale površino veliko približno 460 m². Obravnavana površina je bila razdeljena v devet delov, ki so bili prilagojeni kletnim prostorom vojašnice. Prostori so bili različne velikosti. Izstopala sta predvsem prostora na jugozahodnem in severovzhodnem koncu objekta, ki sta merila 14,5 x 6 m in sta bila, zaradi večje površine, najbolj primerna za izvedbo raziskav. Omenjena prostora sta bila tudi arheološko najbolj izpovedna, saj sta bila zaradi gradbenih del najbolj ogrožena in zaradi tega tudi najgloblje izkopana (severovzhodni del je bil izkopan do geološke osnove). V osrednjem delu, ki je zajemal približno 200 m², so bile arheološke raziskave izvedene v obliki arheološke dokumentacije odkritih struktur in plasti. Po arheološki dokumentaciji so bile ostaline zaščitene s filcem in drobnim gramozom.

Arheološke raziskave so razkrile, da so se rimskodobne ostaline nahajale neposredno pod tlakom nekdanje vojašnice. Ostaline so bile ohranjene na globini 1,5 m (v severovzhodnem) in 2 m (v jugozahodnem delu) pod današnjo hodno površino okoli objekta. Neposredno pod tlakom so bili jasno vidni srednjeveški roparski jarki, ki so v celoti odstranili kamnite zidove. Ohranili so se le temelji zidov in stebrov, ki so bili grajeni iz rečnih prodnikov in malte. V jugozahodnem delu objekta so bili odkriti ostanki rimskodobne ulice oz. ceste, ki je bila na obeh straneh omejena z objektoma, ki sta imela ob cesti portik oz. stebrišče. Cesta oz.

ulica je potekala v smeri jugozahod – severovzhod. Cesta in objekta ob ulici so imeli več faz pozidave in uporabe. Znotraj portikov oz. stebrišč ni bilo odkritih tlakovanih hodnih površin. V osrednjem delu vojašnice so bili neposredno pod temelji dokumentirani ostanki temeljev rimskodobnih objektov in plasti. Točne funkcije teh objektov ni bilo mogoče določiti. V severovzhodnem koncu objekta so bili odkriti ostanki temeljev rimskodobnih objektov oz. stavb, ki pa so imeli pred kamnito fazo tudi leseno gradbeno fazo. V tem delu so izstopale tudi ožgane plasti, ki mogoče kažejo na požar in uničenje lesenih objektov. V severovzhodnem delu objekta so bile arheološke ostaline odstranjene do geološke osnove.

V arheološki plasteh se je nahajala velika količina rimskodobnih drobnih najdb med katerimi prevladujejo odlomki lončenine in gradbenega materiala. Na podlagi najdb se odkrite arheološke ostaline lahko umestijo v čas od 2. do 4. stoletja.

Arheološke raziskave se nadaljujejo tudi v letu 2011, ko bo raziskan še del notranjosti in 3 metre širok pas okoli vojašnice.

Geofizikalne raziskave; arheološko izkopavanje; promocija

Rimska vila v Simonovem zalivu - raziskave in promocija najdišča v letih 2008-2010

V sklopu projektnega sodelovanja med Inštitutom za dediščino sredozemlja Znanstveno-raziskovalnega središča Koper Univerze na Primorskem (ZRS UP) in Avstrijskim arheološkim inštitutom z Dunaja smo v letu 2008 začeli z nadaljnjimi raziskavami obmorske vile v Simonovem zalivu in urejanjem arheološkega najdišča za osnivanje arheološkega parka. Ponovno so bile kartirane vidne gradbene ostaline, izvedene geofizikalne meritve stanovanjskega in širšega območja vile ter izvedena manjša kontrolna izkopavanja za preverjanje rezultatov meritev. Rezultati bistveno osvetljujejo kronologijo in koncept gradnje vile, katere osrednji objekt je bil zgrajen v zadnji tretjini 1. stoletja.

Hkrati z raziskovalnim delom poteka tudi oživitev spomenika in oblikovanje arheološkega parka. Podpisan je bil tripartitni sporazum o nameri, v okviru katerega je bil določen tudi bodoči upravljaec parka - Inštitut za dediščino Sredozemlja ZRS UP. Na najdišču so bili ponovno zaščiteni pokriti mozaiki, izdelana je bila kopija mozaika, v teku je konserviranje mozaikov, od leta 2009 je park med aprilom in septembrom odprt za javnost. Za obiskovalce so bila organizirana vodstva, pripravljeno je bilo informativno gradivo, izvajali smo pedagoške in andragoške delavnice in se vključili v aktivnosti ICOM in Skupnosti muzejev Slovenije.

Delo na najdišču Simonov zaliv poteka v okviru projektnega financiranja izvajalcev in Občine Izola.

Arheološke raziskave na območju prizidka Šolskega centra na Ptuj

Ekipa ZVKDS, CPA, je pred izgradnjo prizidka učnih delavnic na območju Šolskega centra Ptuj, v času od 22. junija do 21. julija, opravila arheološke raziskave oz. arheološka izkopavanja, na delih zemljišč s parc. št. 168/9, 168/10 in 189/11, k.o. Ptuj. Zemljišča so del arheološkega najdišča Ptuj – Arheološko najdišče Levi breg (EŠD 9155), ki je razglašeno za kulturni spomenik lokalnega pomena (Uradni vestnik občin Ormož in Ptuj, št. 35/89).

Raziskave so zajele površino 882 m². Osnovno stratigrafsko sekvenco na raziskovanem delu najdišča lahko kronološko razdelimo na sedem faz: 1. faza je geološka (zgornje pleistocenska terasa, ki jo sestavlja pretežno peščeno muljast (ilovnat) aluvij; 2. fazo najdišča predstavlja prva človekova naselitev v naravnem okolju, z naselbinskimi strukturami iz pozne mlajše kamene dobe oziroma zgodnje bakrene dobe (jame in ostanki stanovanjskega objekta stojkaste gradnje s poglobljenim prostorom v velikosti 2,7 x 3 m, odlomki lončenine in odlomki glajenega in klesanega kamnitega orodja), 3. fazo predstavljajo naselbinske strukture, jame različnih namembnosti in ostanki stavb stojkaste gradnje ter lončenina, ki opredeljuje fazo v čas srednje in mlajše bronaste dobe; 4. fazo najdišča predstavlja uporaba prostora za grobišče v pozni bronasti dobi oziroma v času kulture žarnih grobišč (najdba žganega groba z bronasto iglo, ki opredeljuje grob v mlajše obdobje KŽG, Ha B); 5. fazo predstavljajo naselbinske strukture (jarki v smeri severozahod-jugovzhod, jame in ostanki posameznih lesenih stojk) ter različno materialno gradivo iz struktur in zasipnih plasti: odlomki opeke, lončenine, steklovine, bronasti, železni in koščeni predmeti iz rimskega obdobja (od

konca 1. do 3. stoletja); 6. fazo predstavlja uporaba prostora za grobišče v poznorimskem času (konec 3. in 4. stoletje), z vkopi šestih skeletnih grobov in dveh žganih grobov, za katere je domnevati, da so bili prekopani že pri arheoloških kopanjih v začetku 20. stoletja; med skeletnimi grobovi izstopa skeletni pokop moškega (SE 313) s prdatki dveh železnih ledvičastih pasnih spon s trnom ter železnim nožem in železnim predmetom še neznane uporabe ob levi roki; 7. fazo najdišča predstavljajo vkopane strukture mlajšega noveškega obdobja in recentni posegi v prostor. Prostor raziskav je bil nekoč del minoritskih njiv, kmetijska obdelovalna površina, verjetno del vinograda in dvorišča kmetije, katere del poslopja je stal tik vzhodno od tod še do srede sedemdesetih let 20. stoletja, ko se je pričela velikopotezna izgradnja srednješolskega centra. Pred izgradnjami stavb in uporabnih površin centra so se sicer izvajala arheološka sondiranja, zaščitna izkopavanja in nadzori, ki pa niso spremljali vseh gradbenih in ureditvenih posegov v prostor, kot so izgradnja pomožnih gradbiščnih objektov, posameznih odsekov vodovoda, kanalizacije, povezovalne električne napeljave za osvetlitev parkirišč in dovoznih poti, interne plinovodne napeljave, s katerimi je prostor letošnjih raziskav tudi prepleten. Z novodobnimi, recentnimi odrivi, nivelirani in vkopi so posledično zgornje, rimskodobne naselbinske plasti dodobra premešane in uničene, verjetno tudi predrimska mlajše železnodobna, ki jo nakazujejo le posamezni odlomki grafitirane lončenine (La D), medtem ko so starejše bronastodobne in neoeolitske kulturne plasti, čeprav presekanke, dokaj dobro stratigrafsko izpovedne.

Kranj, Savska cesta 10. Arheološke raziskave - arheološko izkopavanje na parc. št. 416 k. o. Kranj

Center za preventivno arheologijo Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije je poleti leta 2010 pod vodstvom Judite Lux in njene namestnice Veronike Pflaum izvedel predhodne arheološke raziskave (arheološka izkopavanja) na Savski cesti 10 v Kranju. Prostor je predviden za zasebno stanovanjsko gradnjo. Širša okolica najdišča je bila že prej znana kot območje poznoantičnega grobišča na Lajhu in kot območje prazgodovinske poselitve. Izkopano območje je bilo veliko 124 m², kopano je bilo do globine največ 3 m. Sterilno osnovno predstavlja rečno nasutje, t. j. ilovnata mivka z redkimi prodniki.

Vrhnji sloj vrtnega humusa in nasutij za vrt je bil odstranjen strojno, do globine približno 1 m. Ob tem so bile zbrane redke novoveške in recentne najdbe.

Pod vrtnimi nasutji so bile prazgodovinske plasti. Odkrili smo ostanke prazgodovinskih stavb, vsega skupaj 48 zanesljivih lukenj za stojke in 3 ognjišča. Ostaline pripadajo trem fazam poselitve.

Najstarejša in srednja faza sta bili v vertikalni stratigrafiji blizu skupaj, nekaterih lukenj za stojke celo ni bilo mogoče zanesljivo pripisati prvi ali drugi fazi. V razporeditvi lukenj za stojke najstarejše faze je opaziti nekaj ravnih linij, vendar prepričljivih tlorisov stavb

nismo mogli prepoznati. Odkrili smo tudi ognjišče te faze in površino, ki je bila izjemno na gosto posuta z odlomki lončenine.

Razvrstitev lukenj za stojke srednje faze kaže na pravokotno hišo z vzdolžnim slemenom in dvema ognjiščema na sredini prostora. V bližini večjega ognjišča je bila odkrita jama, ki je morda služila za shranjevanje. V 3 luknjah stojk te faze so bili v vlažni ilovnati mivki odkriti spodnji deli lesenih kolov stojk. Najmlajša faza je povsem jasna, saj je bil njen nivo približno 20 cm nad nivojem srednje faze. Glede na razvrstitev lukenj za stojke smo odkrili severozahodni vogal neke stavbe.

V vseh treh fazah so bile številne najdbe lončenine. Lončenina se na prvi pogled, brez natančnejše opredelitve, ne razlikuje po fazah. Okrašena je z rebri z vtisi, z metličenjem, vrezi, odtisi vrvice in inkrustacijo. Poleg odlomkov posodja različnih velikosti so bile najdene tudi keramične uteži, deli svitkov in dve keramični vretenci za preslico. Redki so bili kamniti odbitki in prodniki, ki so jih morda uporabljali kot bruse. Številne so bile živalske kosti, na redkih so bili sledovi obdelave.

Izkopane prazgodovinske naselbinske ostanke in drobne najdbe lahko na podlagi analogij z že opredeljenim naselbinskim keramičnim gradivom, odkritim v starem mestnem jedru Kranja, datiramo na prehod pozne bronaste dobe (konec KŽG) v začetek starejše železne dobe. V relativni kronologiji bi to ustrezalo prehodu HaB3 v C1, absolutno pa 8. stoletju pr. Kr.

1. Pogled na luknje stojk in ognjišči srednje faze prazgodovinske poselitve

2. Presek stojke s kamnitimi zagozdami in ostankom lesenega kola.

Lidar prospekcije v letu 2010: prispevek k razumevanju arheoloških krajin

V prispevku predstavljamo rezultate arheoloških interpretacij lidar posnetkov na območju med Divačo in Koprom, med med Novim Mestom in Malinami pri Štrekljencu in v oklici Vrbe na Gorenjskem. Delo je potekalo v okviru predhodnih arheoloških raziskav za državne prostorske načrte.

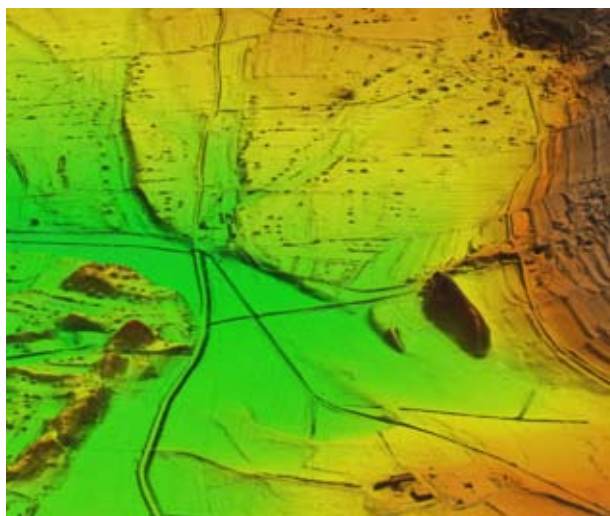
Analize LiDAR posnetkov površja nam omogočajo hitro in relativno natančno analizo velikih površin, tudi kadar so te prekrite z gozdom. To je še posebej pomembno v Sloveniji, saj je velik del površja prekrit z gozdom in tako zaprt za običajne arheološke prospekcije kot je aerofotografija.

Možnosti za prepoznavanje topografskih značilnosti, ki jih lahko povežemo s arheološkimi sledovi sem med območji pa tudi med območji precej razlikujejo. V dolinah, je je prepoznavanje sledov težje, saj so tu stoletja oranja in trebljenja površja zbrisala vse starejše značilnosti. Krajina je tu pravi palimpsest sledov vsakdanjih aktivnosti. Lažje je prepoznavanje antropogenih posegov na prostorih ki so težko dostopni in poraščeni z gozdom in kar pomeni, da so znaki dobro ohranjeni, a jih je z tradicionalnimi metodami zelo težko opazovati. Tu skoraj vsak človeški poseg pusti "brazgotino" na površju.

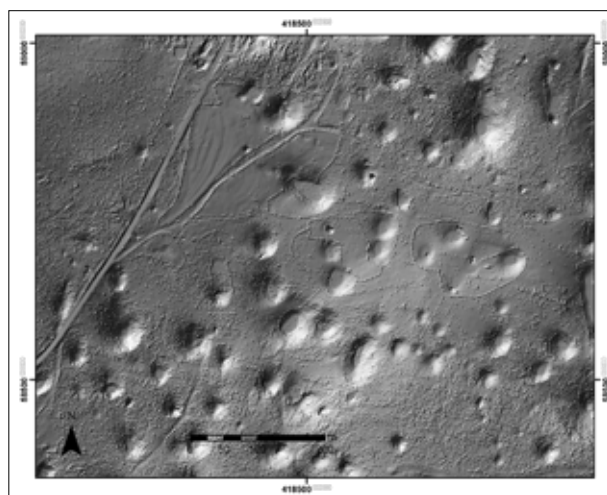
Poleg zelo jasnih posnetkov že znanin arheoloških najdišč in nam lidar ponuja pogled v pogosto prezrt del dediščine, v sledove vsakdanjih aktivnosti v prostoru, kot so apnenice, kope za kuhanje oglja,

kolovozi, poti in vlake, kamniti zidovi, terase, opuščene njive in polja itd. Krajina, kot jo vidimo na lidarju tako ni zgolj zbirka najdišč in značilnosti v prostoru temveč kumulativen rezultat dolgotrajnega bivanja v pokrajini in delovanja različnih procesov in dogodkov. Sledovi teh posegov so se kot brazgotine vrezale v površje in mnogokrat prekrile ali zabrisale starejše sledove, mnogokrat pa so posegi upoštevali starejše sledove, jih ohranili, se jim izognili ali vključili vase. Moderne kulturne krajine tako ne smemo in ne moremo razumeti zgolj kot tafonomski poseg, ki je zabrisal starejše sledove. Kulturna krajina je artefakt, ki je nastal s preurejanjem in predelovanjem starejših krajin. Čeprav je kulturna krajina, kot je dokumenitana na lidar posnetku, dobila svojo končno obliko v 20. stoletju, je rezultat trajanja človeškega bivanja na tem prostoru in je dobila svoje obrise vsaj že v visokem srednjem veku. V marikaterem primeru je preoblikovala in vključila elemente starejših krajin, kot so elementi starejše zemljiške razdelitve in celo obrambne strukture.

Tako moramo vso kulturno krajino razumeti kot kompleksen artefakt, palimpsest tisočletij človeškega bivanja na tem prostoru. Lidar tako ponuja razmislek o tem kaj (arheološka) krajina sploh je, kakšna je njena časovna globina, in kakšna je vloga ljudi in drugih dejavnikov pri njenem nastajanju.

1. Rimska vila pri Rodinah v kulturni krajini

2. Delane vrtače, suhi zidovi, poti, kope za oglje in apnenice v okolici Divače

Ročni izkop testnih sond v območju arheološke dediščine Most na Soči - Naselje (EŠD 470)

Jeseni 2010 so na severozahodnem robu naselbinskega pomola na Mostu na Soči, na ledini Maregova guna (parc. št. 60/1, 60/3, 60/4 k.o. Most na Soči), potekale predhodne arheološke raziskave. Izkopanih je bilo 10 ročnih sond, velikosti 1×1 m in 1×2 m.

Sonde 1–4 so bile izdelane v neposredni bližini hiše Most na Soči 22, merile so 1×1 m. V sondi 1 so bili odkriti arhitekturni (na gl. 0,12 m pod travno rušo z malto vezan zid) ter drugi materialni ostanki iz mlajših arheoloških obdobij, gotovo izpred leta 1930. Sonde 2–4 so se nahajale na območju recentnih nasutij. Ročni izkop ni dosegel morebitnih rimskodobnih in železnodobnih ostalin. V nasutju sonde 2 je bil odkrit odlomek renesančne keramike, v ostalih je bilo le recentno gradivo.

Sonde 5–10, velikosti 2×1 m, so bile izkopane na mestu sadovnjaka (parc. št. 60/1 k.o. Most na Soči), v bližini arheološkega izkopa, opravljenega leta 2001.

Odkriti so bili naselbinski ostanki iz železne dobe. Suhozidni zidovi so verjetno ostanki stavbnih drenaž, na kar nakazuje tudi njihova pravilna usmeritev JZ–SV, ki je bila na tem območju dokumentirana že leta 2001. Drobne najdbe kažejo na poselitev tudi v rimski dobi in mlajših arheoloških obdobjih.

Na Maregoviguni so se leta 2001 ob gradnji komunalne infrastrukture že izvajale zaščitne arheološke raziskave. Tedaj je bilo odkritih več železnodobnih stavbnih ostankov z drobnimi najdbami ter posamezne rimskodobne najdbe (M. Mlinar, R. Klasinc in M. Knavs 2008, Zaščitne arheološke raziskave na Mostu na Soči leta 2001. Najdišča Maregova guna, Štulčev kuk in Plac, Arheološki vestnik 59, 189–208).

Opravljeni sondiranja so dokazala, da je poselitev železnodobnega in tudi rimskodobnega Mosta na Soči segala do samega obrežja reke Soče.

1. Most na Soči, pogled na Maregovo guno, v ozadju akomulacijsko jezero

2. Sonda 10 z arhitekturnimi ostanki

Miha Murko

Radvanje (EŠD 28108, Maribor - Arheološko območje Zgornje Radvanje)

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije – Center za preventivno arheologijo, RO Maribor je pod vodstvom Mire Strmčnik Gulič, univ. dipl. arheol. na območju prazgodovinske naselbine v Zgornjem Radvanju, na parc. št. 1176 - del in 1177 - del k.o. Spodnje Radvanje, med 4.11.2009 in 7.12.2009 občasno izvajal arheološko dokumentiranje profilov gradbene jame po destruktivnih posegih celotnega obravnavanega območja. Pri terenskem ogledu dne 28.10.2009 so ugotovili, da gradbeni izvajalec pripravlja in že izvaja zemeljska dela na parcelah št. 1172, 1176-del, 1177-del in 1180 k.o. Spodnje Radvanje, znotraj območja registriranega arheološkega najdišča Maribor – Arheološko najdišče Zgornje Radvanje.

Ugotovili so, da je bila kulturna plast pred uničenjem ohranjena na območju celotne gradbene jame, zato je ekipa PJP d.o.o. pod vodstvom Mihe Murka, univ. dipl. arheologa izvedla arheološka izkopavanja na še ne uničenem delu parcele, v skupni velikosti cca. 600m² površine.

Med izkopavanji smo pod plastjo ruše (SE 001), plastjo stare ornice (SE 002), aluvialno plastjo (SE 003) ter pod kulturno plastjo (SE 004) naleteli na jame in stojke iz obdobja eneolitika, bronaste dobe in latenske dobe.

Jame so po večini vkopane v geološko osnovo (SE 005) (Plast SE 004 je vsebovala večje količine fragmentov

prazgodovinske keramike in drugih artefaktov iz zgoraj omenjenih obdobj. Geološka osnova SE 005 se pojavlja na globini od 40 do 110 cm od nivoja današnje hodne površine.

Izkopavanja so potrdila domneve o intenzivni naseljenosti tega območja v prazgodovini. Odkrili smo ostanke eneolitiskih, bronastodobnih in mlajše železnodobnih naselbin. Tri prazgodovinske faze pričajo o, sicer ne kontinuirani, poselitvi od mlajše kamene dobe do antike na tem mestu.

Vsekakor so najpomembnejši ostanki iz časa eneolitika. Iz tega obdobja je v Sloveniji ohranjenih zelo malo naselbinskih ostankov takega tipa in take razsežnosti kot jo lahko vidimo v Spodnjem Radvanju. Celotna naselbina, katere meje smo odkrili na preteklih in sedanjih izkopavanjih se razteza na površini več kot 80.000m².

Na žalost ostanki iz drugih dveh obdobj niso tako dobro ohranjeni, je pa jasno, da je tudi mlajše železnodobna naselbina zavzemala kar velika areal saj so njeni ostanki prav tako vidni na vseh treh izkopavanjih.

Zanimivo je, da se ostanki prazgodovinskih struktur pojavljajo na prav vseh robovih izkopnega polja, kar pa pomeni, da se eneolitska, mlajše železnodobna in bronastodobna poselitve raztezajo dalje proti obronkom Pohorja.

1. Lokacija najdišč RAJM 1 in 2 (vir: Atlas Slovenije 1992)

2. Del najdišča RAJM/1 po končnem čiščenju

Miha Murko

Radvanje (EŠD 28108, Maribor - Arheološko območje Zgornje Radvanje)

Predhodne arheološke raziskave za določitev vsebine in sestave najdišča so bile izvedene na območju predvidene novogradnje stanovanjskega objekta, parcela št. 1172 k.o. Spodnje Radvanje. Zemljišče leži tik ob varovanem območju registrirane kulturne dediščine Maribor - Arheološko najdišče Zgornje Radvanje, EŠD 28108. Meja najdišča je bila določena na osnovi rezultatov arheoloških izkopavanj, ki so bila izvedena leta 2007/2008, na osnovi rezultatov, ki so predmet tega poročila, pa smo ugotovili, da se najdišče širi proti jugovzhodu, zato bo območje varovanega najdišča razširjeno. Raziskave je izvedla ekipa ZVKDS, CPA, Regionalni oddelek Maribor, od 18.3.2010 do 22.3.2010, pod vodstvom Aleksandre Nestorovič, univ. dipl. arheologinje, konservatorke.

Zaščitna arheološka izkopavanja na parceli št. 1172 k.o. Spodnje Radvanje, na območju predvidene gradnje objekta Habakuk 2 so potekale od maja do julija 2010 pod vodstvom Mihe Murka, univ. dipl. arheologa iz PJP d.o.o. Tekom izkopavanj smo raziskali cca. 1000 m² površine.

Med izkopavanji smo pod plastjo ruše (SE 001), plastjo stare ornice (SE 002), aluvialno plastjo (SE 003) ter pod kulturno plastjo (SE 004) naleteli na jame in stojke iz obdobja eneolitika, nekaj struktur bi lahko postavili tudi v mlajšo železno dobo, vendar

bo za to potrebna podrobnejša post terenska analiza distribucije keramičnega gradiva.

Jame so po večini vkopane v geološko osnovo. Plast SE 004 je vsebovala večje količine fragmentov prazgodovinske keramike in drugih artefaktov iz zgoraj omenjenih obdobj. Geološka osnova SE 005 se pojavlja na globini od 40 do 90 cm od nivoja današnje hodne površine.

Izkopavanja so potrdila domneve o intenzivni naseljenosti tega območja v prazgodovini. Odkrili smo ostanke eneolitских, in mlajše železnodobnih naselbin. Dve prazgodovinski fazi pričata o, sicer ne kontinuirani, poselitvi od mlajše kamene dobe do antike na tem mestu.

Rezultati naših izkopavanj kažejo na to, da se naselbinski ostanki iz vseh obdobj širijo v vse smeri razen proti severu, kjer naselbino omejuje paleostruga.

Očitno je, da se je eneolitska naselbina sčasoma širila in razvijala proti vzhodu.

Iz tega obdobja je v Sloveniji ohranjenih zelo malo naselbinskih ostankov takega tipa in take velikosti kot jo lahko vidimo v Spodnjem Radvanju. Celotna naselbina, katere meje smo odkrili na preteklih in sedanjih izkopavanjih se razteza na površini več kot 80.000m².

1. Lokacija najdišč RAJM 1 in 2 (vir: Atlas Slovenije 1992)

2. Fotoskica celotnega najdišča RAJM/2 po koncu izkopavanj

Düzen Tepe - Geofizikalna raziskava v 2010

Klasično-Helenistično arheološko najdišče Düzen Tepe se nahaja v JZ delu Turčije, v pokrajini Burdur, približno 110 km severno od obmorskega mesta Antalija, v neposredni bližini današnjih naselij Yeşilbaşköy in Ağlasun. Odkrito je bilo leta 2005 z intenzivnim arheološkim terenskim pregledom, v okviru raziskav bližnjega Helenističnega – zgodnje Bizantinskega najdišča Sagalassos, od katerega je najdišče Düzen Tepe oddaljeno je le 1.8 km, kjer od leta 1989, multidisciplinarni projekt izkopavanj »Urban and rural transformation in the eastern roman empire« Inter University attraction poles V-VI., pod vodstvom prof. Marca Waelkeensa iz Katoliške univerze v Leuvenu – Belgija, v sklopu katerega se izvaja tudi ta geofizikalna raziskava.

Območje imenovano Düzen Tepe, je pritegnilo zanimanje arheologov šele, ko so v času priprave na arheološki intenzivni terenski pregled, ob pregledu satelitskih posnetkov Quickbird 2 (Veronique De Laet), prepoznali površinske oblike, ki so kazale na naselbinske strukture. Dokončno je bilo najdišče potrjeno šele leta 2005 z intenzivnim arheološkim

terenskim pregledom pod vodstvom Hannelore Vanhaverbeke.

Preverjanje ustreznosti geofizikalnih metod smo izvedli že v terenski sezoni 2006. Glede na to, da gre na najdišču za kraško situacijo, je bila uporabnost in s tem tudi učinkovitost geofizikalnih raziskav zelo omejena. Poskusno so bile pravljene magnetne in georadarske meritve, ter meritve magnetne susceptibilnosti tal, keramičnih odlomkov in fragmentov gradbenega materiala. Zaradi omejitev naravnega okolja smo prednostno izvajali magnetno metodo, ki se je izkazala za nadve uspešno.

Ob izredni izpovednosti rezultatov magnetne metode na centralnem apnenčevem platoju, kjer je bil predvidoma osrednji del naselbine, vendar so tam terenski pogoji za georadarsko metodo neustrezni, smo v letu 2010 z georadarsko metodo raziskali samo obrobne dele naselbine na sodobnih poljedelskih terasah. Rezultati georadarske metode v ugodnih pogojih, so podobno izpovedni kot rezultati magnetne metode in pomembno prispevajo k poznavanju obsega in organizacije naselbine (glej sliko).

Branko Mušič, Biba Teržan in Matija Črešnar
Pivola - Gomilno grobišče (EŠD 8977)

Na pobudo ZVKDS OE Maribor je Oddelek za arheologijo pod vodstvom akad. prof. dr. Bibe Teržan in asist. dr. Matije Črešnarja, na območju gomilnega grobišča Pivola raziskal gomilo 13, ki je bila zaradi dolgoletnega oranja že skoraj povsem izravnana.

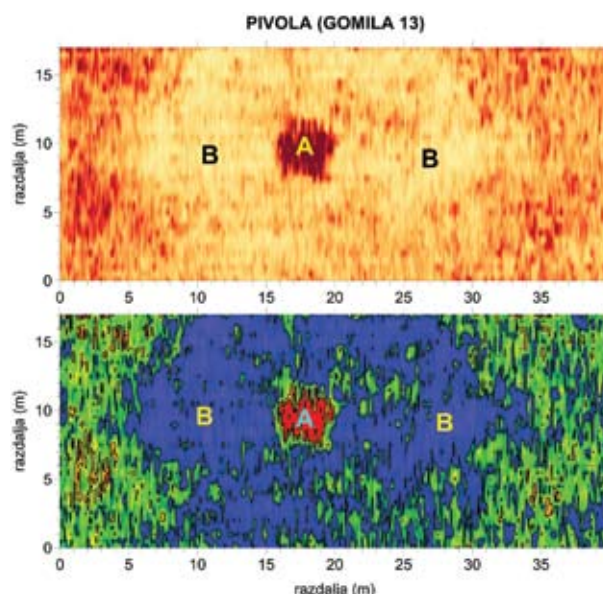
Območje gomile je bilo pred tem raziskano z georadarjem in merilcem električne upornosti (Geoscan MR15) v profilih z medsebojno oddaljenostjo 0,5 m. S tem je bilo zagotovljeno dobro izhodišče za načrtovanje izkopavanja, ker je bila na podlagi te raziskave znana velikost, globina in stopnja ohranjenosti centralne kamnite grobne konstrukcije.

Na sredini slike vidimo radarske odboje visokih amplitud, ki so posledica majhne kamnite grobne kamre v središču gomile (A). Gomila se jasno loči od okolice po nižjih amplitudah odbojev zaradi močnega dušenja elektromagnetnega valovanja v dobro namočenih tleh (B), ker je gomila boljši kolektor vlage od neposredne okolice. To razlagamo z rahlejšo konsistenco polnila gomile in relativno slabše prepustno podlago pod njo. Na ta način lahko poleg centralne grobne kamre,

natančno določimo tudi obseg in tlorisno obliko gomile tudi v takšnih primerih, ko je ta že v veliki meri uničena oz. izravnana z okolico. To je pomemben podatek za arheološko prospekcijsko, ker zdaj vemo, da lahko prepoznamo gomile po krožnih območjih močnega dušenja radarskih valov tudi v primerih, ko na sredini nimajo kamnite konstrukcije oz. je bila ta uničena.

Z ročnim izkopom so bili odkriti ostanki gomile, ki je bila, žal, že izropana, pri čemer so bile močno poškodovane tudi plasti, ki jih novodobno oranje ni doseglo. Kljub temu pa se je ohranilo dovolj najdb, da lahko gomilo z zanimivo konstrukcijo grobne kamre, v kateri sta bila domnevno pokopana dva pokojnika, datirajo v čas Ha C.

Izkopavalno dokumentacijo smo nadalje primerjali z rezultati geofizikalnih raziskav, kar je prineslo spoznanja, ki smo jih s pridom že uporabili, ko smo v nadaljevanju raziskav grobišča Pivola z naborom istih geofizikalnih meritev raziskali še več gomil v okolici.

Port Louis - Geofizikalna raziskava 2010

Pionirska georadarska raziskava na Mauriciusu je bila v letu 2010 izvedena v okviru projekta, ki ga vodi Kish Seetah (Univerza Cambridge) ob pomoči strokovne sodelavke Inštituta za antropološke in prostorske študije ZRC SAZU Saše Čaval in profesorice zgodovine Vijaye Teelock iz Univerze v Port Louisu ter tehnične direktorice Aapravasi Gath Trust Fund Corinne Forest iz Port Louisa.

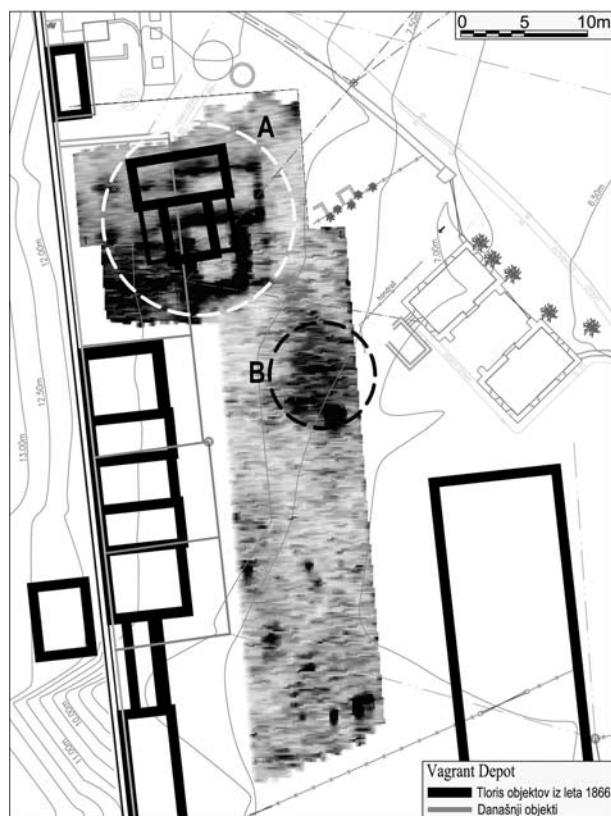
V letu 2010 smo na Mauriciusu raziskali več po vsem različnih lokacij za preverbo učinkovitosti georadarske metode v izbranih situacijah. V vseh primerih so bili ciljni objekti iz britanske kolonialne zgodovine vendar gre s stališča načrtovanja geofizikalnih raziskav za precej zahtevno situacijo. Eden od močno omejevalnih dejavnikov je namreč že geološka podlaga Mauriciusa. Otok je nastal pri več vulkanskih dogodkih nad t.i.m. vročo točko v vrhnjem delu zemeljske skorje. Posledično je geološka podlaga Mauriciusa zgrajena skoraj izključno iz različkov izredno magnetnega bazalta, ki v veliki meri zmanjšuje, če že ne povsem onemogoča učinkovito rabo magnetne metode. Glede izpovednosti rezultatov se je georadarska metoda po pričakovanjih izkazala za neprimerno učinkovitejšo izbiro. Na lokaciji Trianon pri Port Louisu so bili

rezultati georadarske metode v vseh podrobnostih potrjeni tudi z izkopavanji.

Edini ohranjeni tloris objektov na lokaciji Grand River Vagrant Depot, ki smo ga uporabili tudi pri načrtovanju te raziskave, je bil zrisan v letu 1866 (glej sliko). Namembnost objektov je bila od takrat seveda večkrat spremenjena in je bilo ob stalnem infrastrukturnem opremljanju logično vprašanje, ali je od prvotne kaznilnice še sploh kaj ohranjenega.

Z georadarsko metodo smo uspeli povsem jasno prikazati ohranjeni del manjšega upravnega objekta nekdanje kaznilnice. S sodobnimi intervencijami je bil zahodni del objekta v večji meri uničen. Povsem jasno smo prepoznali tudi učinek sodobne infrastrukture. Primerjava z georadarsko metodo definirane objekta in istega objekta na načrtu iz leta 1866 kaže na manjšo razliko v njegovem položaju (glej sliko).

Dodana vrednost te raziskave izhaja iz dejstva, da se nahaja veliko ostankov kolonialne arhitekturne dediščine pod današnjimi pristaniškimi kompleksi Port Louisa. Eden od britanskih pristaniških kompleksov s službami za sprejemanje takrat že svobodne delovne sile, je kot pomnik konca suženjstva v tem delu sveta leta 1830 tudi na UNESCO-vi listi svetovne kulturne dediščine (Aapravasi Gath Trust Fund).

Sopot - Geofizikalna raziskava 2010

Na eponimnem neolitskem najdišču Sopot, ki se nahaja 3 km južno od Vinkovcev (RHrvaška), so bile prve arheološke raziskave opravljene v letih 1939 in 1940. Od leta 1957 je najdišče raziskoval Stojan Dimitrijević, ki je leta 1971 tudi utemeljil naziv »sopotska kultura«. Arheologi Gradskega muzeja Vinkovci so v zadnjih dvajsetih letih pod vodstvom kustosinje Maje Krznarić-Škrivanko poleg naselbinskih ostankov »sopotske kulture« odkrili tudi ostanke starejših bivališč iz obdobja »kulture starčevo«.

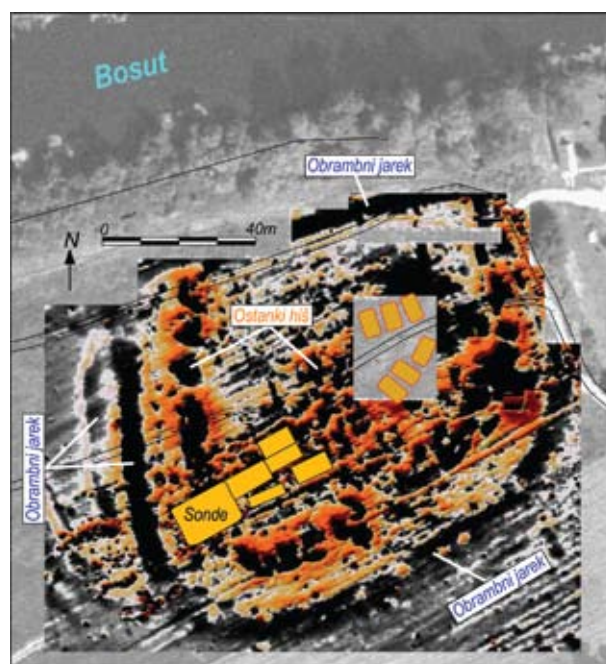
Glede organizacije naselbine telskega tipa je bilo na podlagi dosedanjih arheoloških izkopavanj znano, da je bilo naselje s treh strani obdano z umetnimi jarki, na severni strani pa jo je ščitila reka Bosut.

Cilj geofizikalne raziskave v letu 2010, z uporabo magnetne in georadarske metode, je bil podati oceno arheološkega potenciala na površini 1,5 ha in s tem prispevati k poznavanju organizacije naselbine.

Geološka podlaga sestoji iz drobnozrnatih, glinenih aluvijalnih sedimentov, kar predstavlja za magnetno metodo ustrezen medij s homogeno sestavo in

šibko magnetno susceptibilnostjo v kateri zlahka prepoznamo magnetno močno kontrastne arheološke ostanke toplotno spremenjenih utrjenih tal neolitskih hiš iz žgane gline in močno termoremanentno magnetizacijo, kakor tudi večje negativne oblike obrambnih jarkov, ki so bili zapolnjeni z materialom znatno višje susceptibilnosti, kot je značilna za naravno okolje (glej sliko).

Za georadarsko metodo je neugodna okoliščina visok nivo talne vode na topografsko nižjih legah v bližini današnje reke Bosut in relativno šibek kontrast v dielektričnosti med arheološkimi naselbinskimi ostanki in neposredno okolico. Z ustrezno obdelavo georadarskih signalov smo nekoliko povečali razmerje med »signalom« in »šumom« v korist arheološke informacije in s tem pomembno prispevali k ugotovitvam magnetne metode. Na podlagi preliminarne rezultate magnetne in georadarske metode lahko zaključimo, da so rezultati v glavnem komplementarni, ker se medsebojno dopolnjujejo.

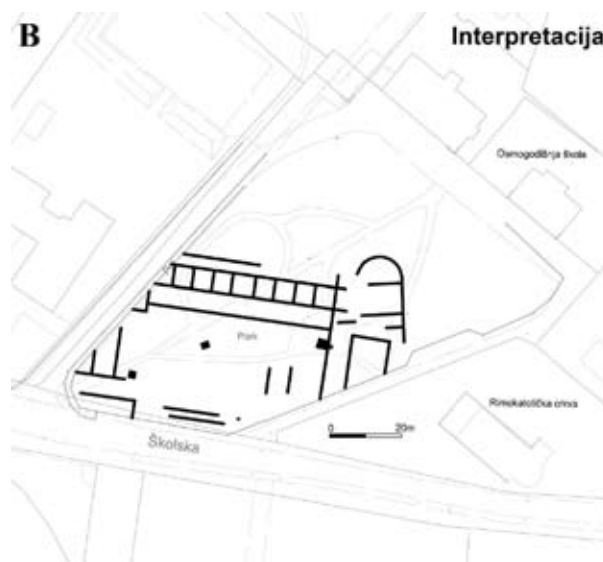

Branko Mušič, Bruna Kuntić in Lazo Čučković
Topusko - Geofizikalna raziskava 2010

Najkrajša povezava med Sisciui in morjem je potekala preko Topuskega. Na tem mestu je nastalo visokourbanizirano naselje, zdravilišče ob termalnih izvirih in svetišča domačih in rimskih božanstev. Znani so ostanki razkošne arhitekture s centralnim ogrevanjem v hišah s poslikavami zidov. V grobovih nekropole ob rimski cesti proti Siscii so bili priloženi predmeti vrhunske izvedbe, med njimi tudi izredno redki primerki nakita iz zlata in jantarja. Rimsko Topusko se v arheološki literaturi običajno povezuje z naseljem Ad Fines medtem, ko drugi dokazujejo, da gre pravzaprav za naselje, ki je v rimskih virih imenovano Quadrata.

Na podlagi rezultatov arheoloških izkopavanj v začetku 20. stol., smo pod površino današnjega Šolskega parka v Topuskem (glej sliko) pričakovali ostanke antičnega termalnega kompleksa. Sondažna izkopavanja v letu 1990 približno 100 m zahodneje od Šolskega parka, so odkrila med drugim nekaj kamnitih temeljev objektov antičnega naselja, ki kažejo na stavbe zgrajene v pravilnem rastru.

Geološka podlaga Topuskega sestoji v glavnem iz drobnozrnatih, peščenih sedimentov, ki predstavljajo za georadarsko raziskavo ugoden medij, ker gre za homogeno sestavo brez prisotnosti večjih količin vlage v vrhnjih horizontih. Zaradi te izjemno ugodne okoliščine je šum naravnega okolja minimalen ob optimalnem učinkovitem globinskem dosegu ob ustrezni vertikalni in lateralni ločljivosti zagotovljeni z 400 MHz anteno. Dobra dielektrična kontrastnost med kamnitimi zidovi in peščeno podlago je omogočila podrobno analizo rezultatov georadarske raziskave. Pri načrtovanju raziskave smo upoštevali podatke o višini podtalnice, ki se na tem mestu v vlažnejših obdobjih nahaja na globini samo 1,5 m ali celo manj pod današnjim površjem. V času meritev, si so bile izvedene v razmeroma sušnem obdobju, je bila podtalnica na globini pod učinkovitim dosegom 400 MHz antene (ca. 2 m) in se tako izognili škodljivemu vplivu vlage.

Multiperiodno najdišče Spodnji Duplek

Spodnji Duplek leži na severovzhodnem delu Slovenskih goric. V 70 letih prejšnjega stoletja je bila na visoki dravski terasi, ki jo obdajata Korenski in Završki potok, odkrita prazgodovinska naselbina. V Registru nepremične kulturne dediščine je najdišče vpisano kot Spodnji Duplek - Prazgodovinska naselbina, EŠD 8980 in varovano kot spomenik. Na zaščitenem področju, na parceli št. 857/2 k. o. Spodnji Duplek smo izvedli predhodne arheološke raziskave.

Intenzivni terenski pregled (TTP), ki je bil izveden decembra 2009, zaradi določitev vsebine, sestave in obsega arheološkega najdišča, je pokazal, da na območju predvidenem za stanovanjsko gradnjo lahko pričakujemo arheološke ostanke iz pozno antičnega obdobja. Zato so junija in julija 2010 sledila arheološka izkopavanja, s katerimi je bila arheološka dediščina strokovno odstranjena, parcela pa nato sproščena za gradnjo.

Območje raziskav leži na severozahodnem delu visoke dravske terase, na nadmorski višini 259 m.

Velikost izkopnega polja je bila 470 m², na najglobljih delih je bila globina plasti do 1 m. Rezultati raziskav pričajo o dolgotrajni poselitvi prostora. Najdbe so pripadale prazgodovinskemu obdobju, pozno antičnemu/zgodnje srednjeveškemu in srednje/novoveškemu.

Prazgodovinsko obdobje je zastopano z neoeolitikom in redkimi najdbami iz latenskega obdobja. Ostanki prazgodovinske poselitve se nahajajo

na severovzhodnem ter na jugozahodnem delu izkopnega polja. Na tem delu so se ohranili ostanki objekta (objekt 1) narejenega v stojkasti tehniki. Na območju objekta smo odkrili grobljo (skupek kamena, kamnitega orodja, lončenine, hišnega lepa). Znotraj objekta in v njegovi neposredni bližini je bilo najdenih tudi več lončenih in kamnitih najdb. Najdbe bi po prvih analizah lahko uvrstili v čas prehoda iz neolitika v eneolitik.

Ostanki pozno antične/zgodnje srednjeveške poselitve se nahajajo na vzhodnem delu izkopnega polja. Odkrili smo grobljo (skupek kamena, lončenine, hišnega lepa, kosti) in dve stojki. Ruševina objekta pripada pozni antiki/zgodnjemu srednjemu veku oz. slovanskemu obdobju. To izpričujejo predvsem ostanki tipične lončenine okrašene z valovnico in odlomek pladnja. Obilica kamena je najverjetneje povezana s konstrukcijo preprostega objekta. Med gradivom znotraj zaprtega arheološkega konteksta je najdena tudi antična terra sigillata. Poleg lončenine smo našli tudi odlomke stekla in živalske kosti in zobe. Bližnji ostanki staroslovanskega grobišča so bili Bližnji ostanki staroslovanskega grobišča so bili najdeni v Zgornjem Dupleku (Zgornji Duplek - Staroslovansko grobišče, EŠD 8984). V kulturni plasti smo našli tudi železne predmete.

Srednjeveška/novoveška kulturna plast je izpričana na severovzhodnem delu izkopnega polja.

1. Ruševina objekta SE 32

Arheološke raziskave ob gradnji v Serminu (EŠD 1302)

Najnovejša arheološka izkopavanja na Serminu je med marcem in septembrom 2010 izvajalo podjetje Arhej d.o.o.. Raziskave so potekale na SZ pobočju osamelca. Razlog za raziskavo je bila potreba po širitvi naftnih rezervuarjev za potrebe državnih rezerv s katerimi že vrsto let upravlja podjetje Instalacija d.o.o.

Odkrito je bilo večperiodno arheološko najdišče.

Najstarejše ostanke datiramo v čas bronaste in železne dobe. Poleg redkih suhozidnih struktur je večina najdb iz tega časa prišla na lokacijo s polzenjem zemljine po pobočju navzdol. Kljub maloštevilnim prazgodovinskim ostalinam, dokumentiranim in situ, smo z izkopavanji potrdili obstoj prazgodovinske naselbine na Serminu.

V največji meri najdišče umeščamo v rimski čas – od 2. stol. pr. n. š. do začetka 5. stol. n. š. Raziskovana je bila periferija rimske vile, ki je bila ob izkopavanjih v l. 1999 in 2001 (Stokin, Novšak 2002) locirana na teraso ob Rižani. Tokratna izkopavanja so zajela predele ležeče nad vilo in so tako dala vpogled v širšo okolico vile. Slednja je bila preprežena z več cestami. Prva je vodila od vile proti Križišču/Školaricam z odcepom tudi proti vrhu Sermina. Druga cesta pa je vodila po terasi nad vilo proti JZ/obali. Ceste so bile večkrat tlakovane s peščenjakovimi lomljenci, nasipavane in popravljane. Poleg tega je bil ob prvi cesti speljan tudi vodovod, kar potrjuje visoko kulturo bivanja v tem času.

Zagotovo najpomembnejše odkritje je rimskodobna parcelacija. V enoten sistem parcelacije smo jasno povezali vse tri krake cestišča, fizične ostanke parcelacije in kulture. Odkriti so bili namreč ostanki rimskodobnega kmetovanja – jarki za trte.

V srednjem, zlasti pa novem veku je bilo področje uporabljano za kmetijske dejavnosti. Ohranile so se poljske meje, zamejene s kamnitimi trebeži in poljske poti. V modernem času je bilo območje v večjem obsegu terasirano, tako nastale njivske površine pa so bile v zadnjih nekaj letih opuščene.

Lit.: STOKIN M., NOVŠAK. M. 2002, Arheološka zaščitna izkopavanja Sermin 2001-2002 : arheološko poročilo. – Neobjavljeno. Hrani Arhej d.o.o. in ZVKDS OE Piran

Andrej Pleterski

Mirila v Opuvanem dolcu nad Starigradom, Hrvaška

V juniju 2010 smo v okviru slovensko-hrvaškega raziskovalnega projekta dokumentirali mirila v Opuvanem dolcu nad Starigradom, na robu nacionalnega parka Paklenica na južnem Velebitu (R Hrvaška). Gre za najveščje mirilišče v občini, saj je vidnih preko 120 miril. Tamkajšnja mirila se od vseh drugih v bližnjih in daljnjih krajih ločijo po izjemnem okrasju. Gre za ideograme kozmosa, ki se že več tisočletij pojavljajo na ozemlju Balkana. Mirilišče stoji na križišču poti, v bližini vodne lokve, na mestu, od koder se ne vidi niti naselij, iz katerih so nosili pokojnike, niti cerkve s pokopališčem, kamor so jih pokopavali. Kljub temu, da je ravnine dovolj, so mirila razporejena po bregu, ki se spušča proti

vzhodu in jugu. Mirila so razporejena v več skupin, od katerih vsaka pripada svojemu rodu (plemenu, s starim imenom). Mirila različnih skupin imajo različne usmeritve, ki se ujemajo s smermi sončnih vzhodov, zahodov v času poletnega in zimskega solsticija ter Jurjevega (23. aprila). Med mirili je ohranjen kamen, ki se loči po barvi in kamenini. Ima simbolno smer proti Svetemu vrhu, najbolj izrazitemu vrhu južnega Velebita, skupaj z mirili pa določa astronomsko mer sončnega vzhoda na Jurjevo. Ob njem so najstarejša mirila. Okvirno mirilišče lahko datiramo podobno kot mirila v sosednjem Ljubotiću v obdobje od druge polovice 17. st. do prve polovice 20. stoletja.

1. Okrašene "uzglavnice" miril

Barbara Porod and Marko Mele

Archaeology in the Universalmuseum Joanneum 2009-2010

Universal museum Joanneum is celebrating its 200th anniversary from its founding by Erzherzog Johann in the year 1811. Archaeology was always an important part of the museum since its founding. In our presentation we would like to start with a short overview of the history of the museum and the archaeological collection and later on focus on the work of the last two years.

In the year 2009 our new archaeological museum, with a completely new concept, was opened in Schloss Eggenberg in Graz, followed by the moving of offices and the library to new rooms. In the year 2010 two new scientific projects have been started. In cooperation with the Austrian Archaeological Institute and the Bundesdenkmalamt Österreichs new research on the material from Flavia Solva has been initiated and in cooperation with the Bundesdenkmalamt Österreichs and the Historische Landeskommission für Steiermark a new overview from the early medieval period should be presented. Archaeological fieldwork from our museum in 2010 have been done

in Flavia Solva, were in cooperation with the Institut für Archäologie Graz, excavations for students in the area of the roman settlement have been conducted. Fieldwork has also been done in the site of Burgstall at Kleinklein, where new field measurements of the known hallstatt-period cemetery have been carried out. The work on the archaeological collection in our museum brought a cooperation in the research project 3D-CONFORM from the Technische Universität Graz, that tries to research a new method of creating 3D models of objects from photographs. From the rich program for visitors we would like to present two archaeology workshops for children. In these workshops children have learnt how to make a stone tools and jewelry from bronze.

The most important goal for the year 2011 is the opening of a new archaeological exhibition with the title "Zeitenanfang. Die altsteinzeitlichen Funde aus der Repolusthöhle" and the start of the research on the archives, regarding finds from Slovenia in our museum.

Poročilo o arheološkem izkopavanju TUŠ OIL - ŠIKOLE

Najdišče Šikole Tuš Oil se nahaja na Dravskem polju severovzhodno od naselja Šikole ob križišču ceste proti Račam s hitro cesto Pragersko – Ptuj. Območje najdišča obsega parcelo 1254 k.o. Šikole in je obsegalo površino 5444 m². Povprečna globina izkopnega polja je 0,37 m.

Strukture, odkrite na najdišču, nakazujejo poselitev oz. aktivno izrabo prostora v rimskem obdobju. Sodeč po najdbah gre za čas 1. in 2. stoletja našega štetja. Po najdišču so razpršene strukture, ki se pojavljajo v obliki stojk, jarkov, kurišč in odpadnih jam.

Linije I, II, III in IV imajo isto usmeritev, prav tako linije V, VIII, IX in X, vendar ne moremo trditi, da tvorijo objekte. Glede na različne usmeritve linij lahko sklepamo, da niso nastale istočasno.

Jarki, ki smo jih našli na najdišču, so večinoma orientirani v smeri severozahod-jugovzhod, vendar se njihova usmeritev nekoliko razlikuje.

Najdbe so se na najdišču pojavljale predvsem v jamah in jarkih ter v ornici. Prevladujejo predvsem odlomki keramičnih posod ter gradbeni material, kot na primer opeka ter hišni lep. Nekaj je tudi žlindre, kamenja, ki ga lahko definiramo kot dele žrmelj in pa brusnih kamnov. V nekaterih, predvsem večjih jamah smo našli tudi železne predmete, dve bronasti fibuli ter

dva bronasta novca ter nekaj steklenih črepinj. Gre za rimskodobne ostanke, ki jih okvirno umeščamo v 1. oz. 2. stoletje n. št.

Najdišče Šikole Tuš Oil je potrdilo domneve o arheološkem potencialu, podane v predhodnih raziskavah. Lokacija je zanimiva predvsem zaradi položaja ob evidentirani rimskodobni poti, ki je vodila tod mimo. Med poselitvijo ali po njej pa je tu tekел potok, ki smo ga na terenu tudi ugotovili. Na žalost je kmetijska izraba in posledično preoblikovanje prostora poškodovala zgornje plasti našega najdišča.

Spekter najdb in struktur nam izpričuje človekovo izrabo tega prostora v času rimske dobe, iz časa 1. in 2. stoletja našega štetja. Najdišče je zagotovo povezano z že znanim najdiščem Med cestami pri Šikolah. Same strukture in najdbe nam izpričujejo neko obrobno vlogo tega območja v času ko je na zgoraj omenjenem bližnjem območju cvetela rimskodobna naselbina. Možno je da se je na tem mestu izvajala agrarna dejavnost ali katera druga oblika izkoriščanja zemlje. Najdišče vsekakor dopolnjuje naše vedenje o izkoriščanju tega prostora v daljni preteklosti in nam daje bolj celovit vpogled v življenje in aktivnosti rimskodobne naselbine Pultovia, ki je bila odkrita pri Šikolah.

Gašper Rutar in Tina Žerjal

Arheološke raziskave financirane iz državnega proračuna v letu 2010 (ZVKDS, CPA)

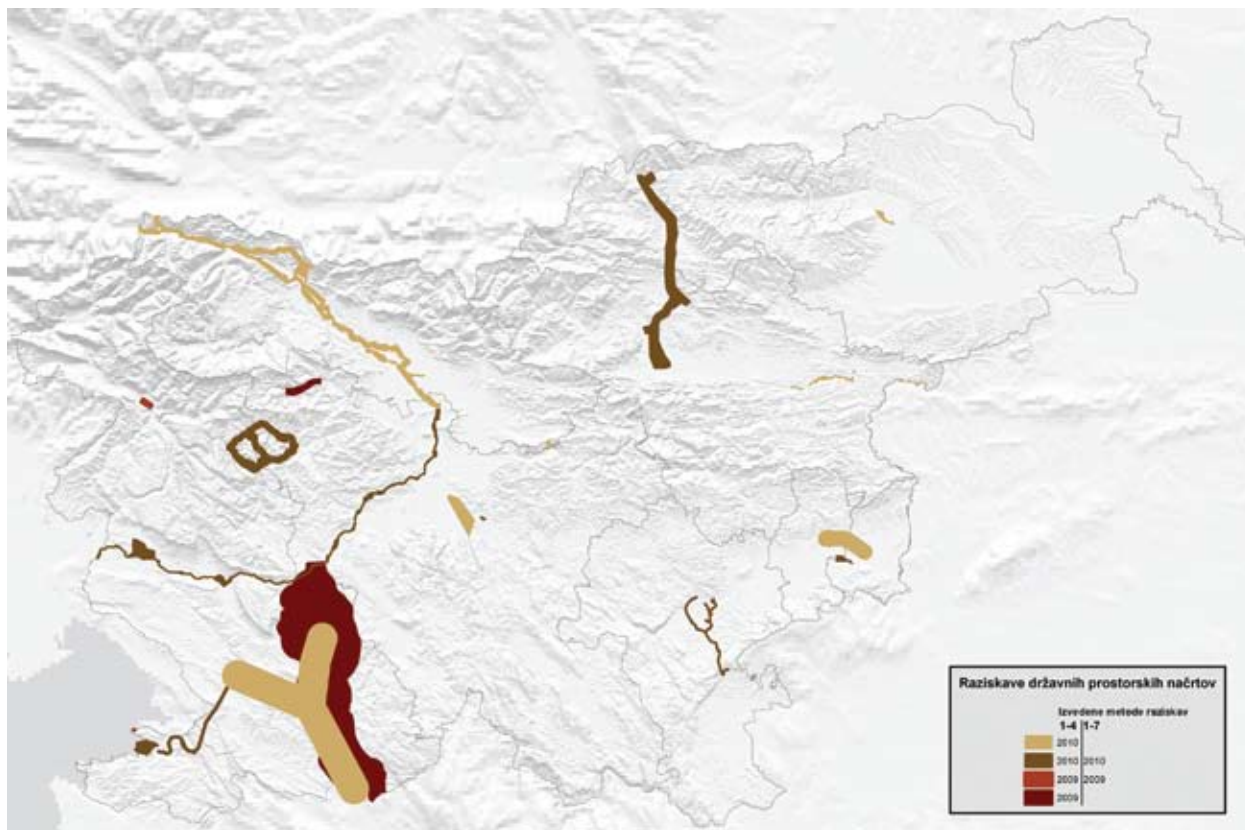
V prispevku bo predstavljen obseg arheoloških raziskav financiranih iz državnega proračuna, ki jih je izvedel Center za preventivno arheologijo konec leta 2009 in leta 2010.

Predstavljene arheološke raziskave za stanovanjske gradnje so bile izvedene v okviru državne javne službe glede na predpisane posamezne kulturno-varstvene pogoje. Tako smo opravili različna arheološka dokumentiranja ob gradnji, predhodne arheoloških raziskave za določitev vsebine in sestave najdišča ter arheološka izkopavanja.

Predhodne arheološke raziskave na območjih državnih

prostorskih načrtov (DPN) so financirane iz državnega proračuna. V sklopu tega izvajamo analizo obstoječih in pridobljenih podatkov (podatki daljinskega zaznavanja, analiza prostorskih aktov, analiza posegov v prostor, kataster arheoloških najdišč, GIS analize itd.) ter ekstenzivne terenske preglede. Z omenjenimi postopki se na območjih DPN, ki potekajo izven območij registrirane arheološke dediščine, evidentira in registrira arheološka dediščina.

Dobro leto po pričetku državnega financiranja lahko predstavimo skupne rezultate omenjenih raziskav: z arheološkega in izvajalskega stališča.

Maša Sakara Sučević

Kaštelir nad Kortami, parc.št. 1705, 1706, k.o. Dvori nad Izolo

Aprila 2010 je Inštitut za dediščino Sredozemlja Znanstveno raziskovalnega središča Koper Univerze na Primorskem pričel z zaščitnimi raziskavami na prvi terasi tik pod vrhom južnega pobočja Kaštelirja nad Kortami pri Izoli, po domače Kašlerja.

S sondo, v velikosti 3×10 m, ki je bila postavljena prečno na potek terase, smo želeli pridobiti največ informacij o stratigrafiji najdišča. Ugotovili smo, da je bilo najdišče uničeno že ob prvem terasiranju, verjetno konec 19., začetek 20. stol. Intaktne strukture (kot so kamnito tlakovanje in stojke) so se ohranile le na skrajnem južnem pobočju. Kljub pomanjkanju arheoloških struktur, se je izkopavanje pokazalo za izredno bogato, saj smo ob obilici keramičnega gradiva, ki obsega obdobja od neolitika do rimskega obdobja, izkopali tudi bronasto figurico psa, del bronaste fibule, jantarno jagodo ter dno skodelice z venetskim napisom.

Gradivo je v intenzivni obdelavi, postavljeni sta bili že dve manjši razstavi, prav tako se intenzivno načrtujejo nadaljnja arheološka in ostala raziskovanja.

Akontion – prazgodovinska utrdba Orhomena

Znotraj projekta Antična mesta Bojotije (Ljubljana-Leiden) smo nadaljevali s prospekcijami iz zraka: pri pregledu satelitskih posnetkov je D. Grosman na zahodnem koncu grebena Akontion, na katerega vzhodnem pobočju leži antični Orhomen z obzidjem in helenistično trdnjavo (Akropolo), opazila formacije, primerljive z ruševinami kaštelirskih obzidij. Preleti (B. Slapšak in M. Anastasiou) in hitro terensko preverjanje so potrdili obstoj doslej arheološko nedokumentirane ruševine obzidja v dolžini nad 400 m, v enem sektorju s stoječo zunanjo fronto visoko do 2 m. Od južnega obzidja je ostala le ozka terasa, na kateri je bil zid zgrajen, na severovzhodnem robu pa nekaj pravilnih blokov in situ, bržkone ostanek starejše akropole. Zaobjet je greben v dolžini blizu 1000 m, notranjost je

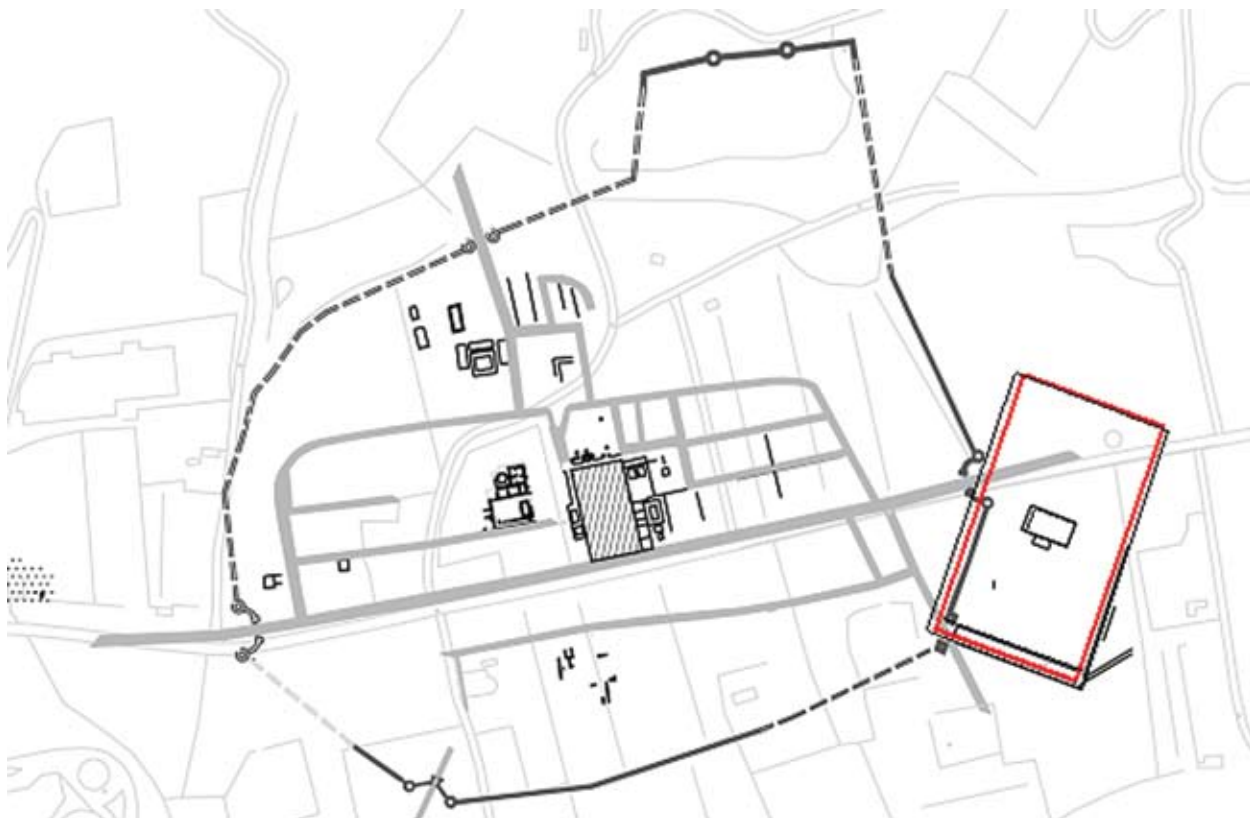
večinoma povsem erodirana, v nekaj kotanjah so med nakopičenim kamenjem opazni ostanki arhitektur. Dovoljenja za pobiranje keramike nismo imeli, datacija najdišča ostaja negotova, verjetni pa sta dve fazi – predpalačna? bronastodobna, in železnodobna, pred ustanovitvijo polisa. Na izpostavljeni legi blizu zahodnega obzidja z odličnim pogledom na dostopno pot po dolini Kefisa iz smeri Termopil in Hajroneje stoji prav tako nedokumentiran okrogel stolp zgrajen v lezbijski tehniki (7.-5. stol. pr.n.št.), ki v poliadični fazi nadomesti nadzorno funkcijo opuščene prazgodovinske utrdbe. Najdba vpeljuje nov poselitveni poudarek v formacijskih fazah tako minijske kulture kot orhomenskega polisa.

Septempeda – porticirano predmunicipalno svetišče na področju Picenov

V okviru projekta Dolina Potenze (Ljubljana-Gent) je geofizikalna ekipa (vodja R. Plesničar) izvedla magnetno kartiranje in kartiranje električne upornosti ob jugovzhodnem traktu obzidja municipija Septempeda, kjer je gentska ekipa z aerofotografijo zaznala obsežen pravokoten porticiran prostor, naslonjen z zunanje strani na črto obzidja. Primerjalna analiza obeh kategorij geofizikalnih podatkov pa fotografskih posnetkov je omogočila izvesti argumente za relativno kronologijo ugotovljenih struktur: arhitekturni kompleks, ki ga razumemo kot porticirano svetišče, je starejši od obzidja in od z njim povezane komunikacijske mreže, starejši torej od ustanovitve municipija. Ne glede na to, katero

od v literaturi predloženih datacij (med 3. stol. pr. n. št. in časom po Zavezniški vojni 90-89 pr. n. št.) privzamemo, ostaja dejstvo, da imamo pred sabo kultni center, ki nastane v predmunicipalnem, domorodnem kontekstu, arhitekturno razločljiv s helenističnimi vplivi (Ancona) in primerljiv z monumentalnimi porticiranimi, večinoma terasnimi svetišči srednje in jugovzhodne Italije 3. do 1. stol. pr. n. št. Šlo bi za prvi tak kompleks v picenskem prostoru, morda primerljiv s Cupro Marittimo, kjer pa je znana arhitektura mlajša, v okviru rimskega mesta. Najdišče se nahaja v neposredni bližini picenskega centra Monte Pitino, v dolinski legi pred vzponi čez Apenine.

Primož Stergar

Otočec (EŠD 22379, Otočec - gomilno grobišče Košenice), parc. št. 121, k.o. Šentpeter

V mesecu novembru 2010 je bila izvedena predhodna arheološka raziskava na področju zaščitene registrirane enote nepremične kulturne dediščine Otočec - gomilno grobišče Košenice, ki se nahaja na območju severno in zahodno od naselja Otočec.

Predhodna arheološka raziskava je bila izvedena v dveh delih. Najprej je bil izveden intenzivni pregled zaprtih površin z izkopom testnih jamic v mreži 10x10 metrov. Na podlagi dobljenih rezultatov, so bila določena območja izkopov strojnih testnih jarkov, ki predstavljajo drugi del predhodne arheološke raziskave.

Rezultati predhodne arheološke raziskave z dokumentiranjem strojno izkopanih jam/jarkov so potrdili prisotnost arheološkega najdišča na obravnavanem zemljišču. Odkriti so bili ostanki treh struktur, ki jih glede na odkrite keramične najdbe uvrščam v prazgodovinsko in antično obdobje.

V letu 2011 se predhodne arheološke raziskave znotraj arheološkega območja gomilnega grobišča Košenice nadaljujejo še na sosednjem zemljišču, zaradi izdelave OPPN.

1. Vkop krožne oblike, odkrit v Tj2

Arheološka izkopavanja na Piramidi, Maribor

Spomladi in jeseni leta 2010 sta se na Piramidi odvijali dve etapi izkopavanja pod vodstvom Mire Strmčnik Gulič v sodelovanju z Binetom Krambergerjem ter podjetjema PJP d.o.o. in Tica Sistem d.o.o.

Sprva so bile očiščene in za nadaljne raziskave pripravljene sonde iz leta 1985, na zahodni strani platoja. Na severnem delu je bil izkop razširjen do severnega roba ter do poti. Tekom raziskav je bil očiščen, dokumentiran in zaščiten tudi grajski vodnjak. Izkopavanja so potekala na južnem delu izkopnega polja med dvema sondama iz leta 1985. Po končanem izkopavanju so bili zidovi konsolidirani in primarno zaščiteni.

Že sondiranja so pokazala grobi potek osnovnih zidov grajskega poslopja. Vidnih je več razvojnih faz zidov, od srednjega (12. stol.) do novega veka (18. stol.), s pripadajočimi izravnjavami, nasutji, strukturami, žganinami in tlakovanji. Tekom dokumentiranja struktur smo očistili vse izpovednejše profile in jih ponovno dokumentirali. V razširitvah izkopnega polja smo izluščili posamezne zidove, v severnem delu dokumentirali koncentracijo novoveških najdb v manjšem prostoru vpetem v živo skalo, dokumentirali večjo apneno jamo, ki je verjetno služila ob popravilu gradu, ter številne plasti različnih nastankov. Dokumentirali smo tudi dodatne postamente verjetno arkadnega notranjega hodnika zadnje faze gradu ter iz oblic tlakovane odtočne kanale ali hodne površine (slika 1).

1. Pogled na izkopno polje – južni del dvorišča s pripadajočimi plastmi (pogled proti zahodu)

Keramični material bi lahko umestili v več faz, slabo zastopani sta prazgodovinska in pozno antična keramika, v izobilju je srednjeveške in novoveške keramike, ostankov pečnic, manj kovinskega materiala in stekla ter velika količina fragmentiranih živanskih kosti.

Iz življenja gradu velja izpostaviti najdbo bronastega pečatnika, ki je bil last Ulrika III Mariborskega (slika 2). Le-ta je bil ministriral na gradu na Piramidi okoli leta 1250. Pečatnik je bil ob smrti lastnika uničen. Na ohranjenem delu je možno razbrati del napisa ter sorazmeroma dobro ohranjen grb s podobo vzpenjajočega se leva. Ulrik III je pečatil kot priča le eno znano listino.

Poleg srednjeveških plasti so se na najdišču ohranile tudi poznoantične in prazgodovinske sledi poselitve, ki pa so bile v veliki meri ob obsežnih pripravljalnih delih in izravnjavah za postavitev gradu poškodovane. Poznoantična je zaenkrat le premešana kulturna plast, o prazgodovinski poselitvi pa pričajo tudi nekatere jame.

Vodnjak odkrit na dvorišču gradu je globok 9,5 m in je v spodnjem delu vkesan v živo skalo ter kasneje nadgrajen v obliki cisterne, ki se v zadnjih 3 m zoži v vodni jašek širine 1,2 m. V spodnjem delu tik nad živo skalo so vidne 3 line/nosilci verjetno za neko vrsto konstrukcije.

Izkopavanja se bodo nadaljevala še v letu 2011 na celotnem zahodnem bregu ter osrednjem delu platoja.

2. Bronast pečatnik PN 30; desno: rekonstruirana risba pečatnika z napisom in grbom

Drago Svoljšak in Andrej Čučnik

Bled 2010, Partizanska cesta

Jeseni leta 2009 je Andrej Čučnik med ogledom izkopov za novo kanalizacijo po Partizanski cesti na Bledu bil prisoten prav v trenutku, ko je bager izkopal človeško lobanjo in z njo še železno sekuro. Dr. Milan Sagadin (Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije OE Kranj) je predpisal zaščitno arheološko izkopavanje. Pozimi je bilo pridobljeno Kulturno-varstveno soglasje za raziskavo in odstranitev arheološke dediščine za izvedbo zaščitnih arheoloških izkopavanj na Partizanski cesti, parc. št. 862/2 in 876/2, k. o. Bled (Ministrstvo za kulturo RS (št. 62240-372/2009, 01.12. 2009)). Izvedel jih je A&K, Andrej Čučnik in Družbenik d. n. o, Breznica 28 A, 4274 Žirovnica, za vodjo izkopavanj sem bil pooblaščen podpisani Drago Svoljšak, nadzor pa je bil poverjen dr. Milanu Sagadinu, ZVKDS OE Kranj. Arheološka izkopavanja so bila izvedena v aprilu, maju in juniju leta 2010. V strokovnem delu arheološke ekipe sta sodelovali še Saša Čaval, univ. dipl. arheologinja ter dr. Petra Leben Seljak, univ. dipl. biologinja.

Odnosi arheološke ekipe z gradbeniki so bili dobri, zelo napeti in težavni pa z Občino Bled. Tu so namreč v arheoloških izkopavanjih videli le podražitve, podaljševanje rokov za zaključek napeljave kanalizacije, težave v prometu in posledično veliko gospodarsko škodo, upad turizma in celo možnost, da bi zavoljo arheologije morali odpovedati veslaško tekmo za svetovni pokal in nikakršne koristi za pripomb. Bled! Edino prebivalci ob Partizanski cesti na delo arheologov niso (!) imeli nobenih pripomb.

Izkopavanja so bila prilagojena potrebam in načrtom izvajalcev kanalizacije. Do dogovorjene globine (okoli 0,50 do 0,90 m), v kateri se je pojavilo eno od nekdanjih »cestišč« in pod njimi ali ob njih grobovi, so graditelji kanalizacije strojno odpirali posamezne dele Partizanske ceste, usklajeno je tako teklo arheološko raziskovanje kot kanalizacijski načrt. Skupna dolžina arheološko nadzorovane gradnje kanalizacije je bila na Partizanski cesti in priključnih poteh (Poljska pot, kolovoz) 215 m, širina izkopa se je na Partizanski cesti gibala med 1,90 m in 3,30 m, na obeh pristopnih poteh le okoli 0,50 m. Po Partizanski cesti napeljana vodovod in plinovod sta že pred tem korenito posegla v arheološke plasti.

Rezultati

Zaščitna arheološka izkopavanja so odkrila:

1. skupino pozno rimskodobnih okostnih grobov (št. 1–7),
2. shrambni jami (št. 19 in 20) rimskodobnega izvora,
3. večplastno nasutje poti, med katerim je najstarejše domnevno rimskodobno, vsa druga pa mlajša,
4. več manjših jam – stojk za kole (št. 1–18) novodobnih vrtnih ograj na obeh straneh nasutij poti.

Grobovi so bili, v spodnjem ohranjenem delu, vkopani v geološki grušč, razen 2. groba, kjer je bilo na peščeni osnovi ohranjeno dno (apneni estrih) verjetno zidane grobnice. Prvi grob je bil uničen jeseni 2009, njegova lega ni bila več ugotovljiva, možno pa je vsekakor, glede na širino zidane grobnice, da je v njej šlo za dvojni pokop. V prid temu govori tudi antropološka analiza kosti, ki so pripadale dvema osebama. Stene grobnih jam so bile obložene z oblim kamenjem, odbranim iz izkopanega grušča. 2. in 5. grob sta bila orientirana v smeri zahod – vzhod, ostali pa so bili usmerjeni od severa proti jugu. Vsi so bili na zahodni strani cestnih nasutij, ki so jih deloma prekrivala, 2. grob je bil z nasutjem poti povsem prekrit. Kot 6. grob je bil označen prekop v grobni jami, v katero sta bila pokopana še dva pokojnika (7. grob z okostjema 7 in 7a). Pridatki v grobovih sta bili poleg bronastega nakita (prstani, zapestnice, uhan, vratna verižica, novce) tudi lončeni posodi (3. in 4. grob), prvemu grobu pa je bila pripisana železna sekira. Datacija: pozna antika, 4. – 6. stoletje.

Shrambni jami sta bili v neposredni bližini t. i. rimskodobne ceste s kolesnicami (na njej je bil slabo ohranjen rimski novce!) in sta, poleg ceste ali še verjetneje dvorišča kmečkega dvora, edini pričevalki rimskodobne poselitve v tem predelu Bleda. Obe sta bili v geološki grušč vkopani iz nivoja rimskodobne hodne površine, 19. jama 1,20 m globoko, 20. jama 1,28 m globoko. V tlorisu sta bili okrogli, 19. jama je zgoraj merila v premeru 1,20 m, na dnu pa 0,80 m, 20. jama pa je bila v večjem delu z izkopom kanalizacije in še pred tem plinovoda ter vsemogočih drugih napeljav večji del uničena, povsem ohranjena je bila

le 0,20 m nad dnom, kjer je okrogla jama v premeru merila 1,07/1,02 m, na dnu pa 0,70 m. Na dno te jame sta bili položeni dve tanki kamniti plošči. Na večji so bile dobro vidne zareze kamnoseškega dleta. Zasutje 19. jame je bila pretežno prežgana zemlja in kamenje, vmes so bile lončene črepinje in redka žitna zrna. V polnilu 20. jame so bili v zgornjem bolj zemljeno-kamnitem polnilu tudi obdelani stavbni deli iz tufa in lehnjaka ter kosi najmanj dvojih žrmelj, v spodnjem delu, kjer so bila znamenja močnega gorenja očitna, pa je prevladovalo lončeno posodje različnih oblik (npr. latvica, vsaj dva vrča, lonec), živalske kosti in velika količina žitnih zrn. Razmere v jami kažejo na večji požar, v katerem je zgorela tudi (domnevana) lesena obloga jame in njen glinasti premaz, skupaj z njenim lončnim inventarjem ter žitom. V zgornji del jame so bili nasuti kamniti deli v bližini stoječe stavbe.

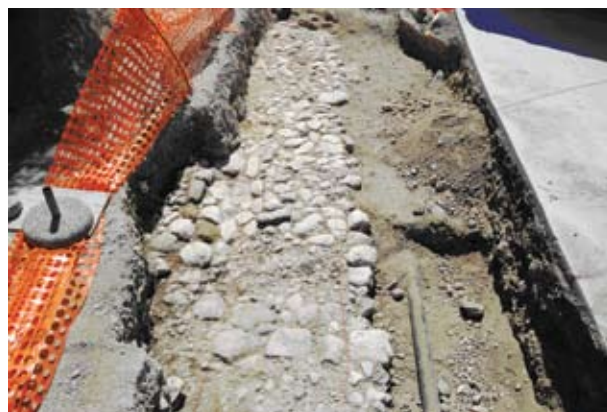
K njej je verjetno sodila tudi t. i. rimskodobna cesta, še verjetneje tlakovano dvorišče. Njen dobro ohranjeni del je bil dolg 6,50 m, širok pa 2,05 m. Cestišče oz. dvorišče je bilo tlakovano z oblimi prodniki različnih velikosti, prostor med njimi pa je bil zapolnjen z manjšimi oblicami in sivkastim prodom, ki je bil deloma že vrinek mlajših nasutij poti, ki so nalegale neposredno na rimskodobno površino. Vozna oz. hodna površina je bila zelo vegasta, vanjo so bile zarezane kolesnice, dobro prepoznavne tudi v obrušenosti večjih kamnov. Kolesnici sta bili za 0,93 do 0,98 m vsaksebi, široki sta bili okoli 0,20 m. Na severni strani je tlakovano površino zamejeval rob, zložen iz večjih neobdelanih kamnov naravno kvadraste oblike. Tlak je bil položen na geološki grušč. Med kamni je ležal zlizan bronast rimski novc.

Po vsej dolžini Partizanske ceste, kjer je bila gradnja kanalizacije pod arheološkim nadzorom, je bilo v globini od 0,50 do 0,80 m pod današnjo asfaltirano vozno površino ceste odkritih in dokumentiranih več nasutij poti mlajšega datuma. V njih je bilo ohranjeno tudi slabo ločljivo nasutje rimskodobne poti. V nasutjih so bili kovani železni žebliji, podkev, novc, ob poti pa tudi odlomki prazgodovinske keramike. Ob poti so bile na obeh straneh odkrite tudi manjše jame (skupaj 18), v nekaterih tudi zagozdni kamni, s katerimi so bili utrjeni koli verjetnih novodobnih lesenih ograj, ki so, tako kot še danes, ločevale obdelovalni svet od poti. Prazgodovinska keramika, večplastna nasutja poti z najstarejšim rimskodobnim, rimskodobni cestno-dvoriščni tlak so zgovorno pričevanje o pomembnosti te komunikacije med Bledom in Zasipom, ki je čez brod na Savi v Piškovci blejski kot povezovala s prometnicami pod Stolum.

Vse foto D. Svoljšak.

1. Ohranjeni tloris 20. shrambene jame pod plinovodom

2. Tlakovanje t. i. rimskodobne ceste oz. dvorišča

3. 7. grob. Okostje (7A) v grobni jami s kamnito oblogo

Drago Svoljšak in Lucija Grahek Morava. Cerkev sv. Trojice

Skladno z določili Kulturno-varstvenega soglasja za raziskavo in odstranitev arheološke dediščine, št. 62240-473/2009/2, izdanega 29. 01. 2010 so bila v Moravi na Kočevskem, na lokaciji porušene cerkve sv. Trojice (parc. št. 4804, k. o. Novi Lazi, EŠD 2788, Morava- ruševine cerkve sv. Trojice) med 14. in 17. aprilom 2010 izvedena zavarovalna arheološka izkopavanja. Izkopavanja je izvedla ekipa, v kateri sva bila podpisani vodja izkopavanj Drago Svoljšak in univ. dipl. arheologinja Lucija Grahek ter domačini, ki so opravili zemeljska dela. Poleg njih je sodeloval tudi župnik župnije Kočevska Reka Jože Milčinič. Saša Čaval, univ. dipl. arheologinja je opravila meritve orientacije cerkve. Vsa dela so bila opravljena prostovoljno.

Območje nekdanje cerkve je bilo raziskano s tremi sondami, poleg sond pa je bil na vhodni strani cerkve na površini 2,80 x 1,70 m odkrit in očiščen cerkveni tlak, tako da so bile ugotovljene vse sestavine za določitev dimenzij nekdanje cerkve, ki v znanih topografskih umetnostnozgodovinskih poročilih niso zabeležene. Namen izkopavanj je bil dognati morebitne, od cerkve sv. Trojice starejše arheološke zapise, ustrezno ugotovitvam leta 2009 izkopane preveritvene sonde (prim. Poročilo o izvedenih predhodnih arheoloških raziskavah ob izgradnji kapelice in ureditvi vaškega jedra v Moravi, št. 02-0303/2009/117/2009 BN-TM 2009-191, pripravil Tilen Praprotnik).

S prvo sondo je (dl. 9 m, šir. 2 m) je bila presekana cerkvena ladja, dosegla je še odlično ohranjen cerkveni tlak (apneni estrih z geometričnim vzorcem), solidno grajene 0,50 m debele temelje obeh sten ladje in segla do skalnate osnove terena. Druga sonda (dl. 8,30 m, šir. 2,50 m) je bila izkopana na vzhodni strani cerkvene ladje v območju prezbiterja. Z njo je bil v celoti razkrit temelj (db. 0,95 m) na zunanji strani pravilno polkrožnega prezbiterja, na notranji strani pa so se v njem le še slutil tristranični zaključek prezbiterja. Na južni strani je večji kvadrast kamen nakazoval odmik stene ladje od prezbiterja za debelino stene, to je 0,50 m. Na prehodu iz tristranega dela prezbiterja v ladjo je bila v tlak vdrela poglobitev, stojišče oltarne podstavka (dl. 1,60 m, šir. 0,45 m, gl. 0,10 m). Tretja sonda (dl. 3,10 m, šir. 1,80 m, gl. do tlaka 0,18 m) je bila izkopana na meji cerkvene ladje in prezbiterja. V tem delu je bil cerkveni tlak povsem iztrgan, tako da njen namen, dognati prehod iz ladje v oltarni del

ni bil uspešen. Tu se je videlo, da je bil apneni estrih položen na tanek sloj malte na poravnani površini skalnate osnove.

Dodatno je bil na zahodni strani cerkve, od vhodne stene v njeno notranjost na površini 2,80 x 1,70 m odstranjena ruša oz. peščeno nasutje na tlaku. Tu se je ponovila oblika in geometrični vzorec tlaka na posebej dobro ohranjeni površin, ohranjeni zahodni rob tlaka je ob povsem iztrgani zahodni steni cerkvene ladje nakazal tudi položaj te stene in s tem tudi dolžino cerkve.

Podružnično cerkev sv. Trojice v župniji Kočevska Reka je slovenska komunistična oblast ukazala porušiti leta 1956. Cerkev so razstrelili, ruševine so povsem odstranili ter cerkev zravnali z zemljo. Kasneje so tu uredili otroško igrišče, pri čemer so na zahodnem delu nekdanje cerkve nasuli pesek in površino zatravili. Od cerkve so se tako ohranili: v temelju deli južne stene cerkvene ladje, sledi severne stene v plitvi gradbeni jami, apneni tlak v cerkveni ladji s hodnikom med klopmi, temelj polkrožnega temelja prezbiterja in sled oltarne podstavka. Enoladijska cerkev je bila dolga 20,50 m (zunanja dolžina), upoštevajoč debelino obodnih sten ladje (zahodna stena ni bila odkrita, pač pa je bil dognan zahodni zaključek apnenega tlaka) je bila notranja dolžina okoli 19 m. Cerkvena ladja je bila široka 6,35 m (znotraj 5,50 m). Cerkev je bila postavljena na očiščeno skalnato osnovo, na kateri je bil le še tanek sloj rjave ilovnate preperine, ki pa je bila, na mestih kjer so stali zidovi, odstranjena, ohranila pa se je v notranjosti cerkvenega tlorisa, pod tlakom.¹

Na vsem raziskanem področju so bili v ruševinah cerkve, s katerimi je bilo na južni pobočni strani vse do nekdanjega obcestnega zidu zemljišče izravnano in prirejeno za otroško igrišče, najdeni predmeti iz časa rušenja cerkve oz. po njem (npr. konzerva paštete, injekcijska ampula, železen žebelj, žičnik, črepinje

1 Prvotno poznogotska cerkev z rebrasto obokanim pet osminskim prezbiterijem je bila dograjena leta 1647, prenovljena 1896, nato pa temeljito predelana leta 1902, ko je bila podaljšana za okoli 5 m in povišana za 1,5 m, v prizidanem delu je bil postavljen zvonik z uro, ki je nadomestil dotedanjo zvončnico (G. Zupan, M. Ferenc, Cerkve na Kočevskem nekoč in danes, Kočevje 1993, 118-119)

»ribniške« keramike), z obredjem v cerkvi je lahko povezana le jagoda rožnega venca.

V območju cerkve ni bilo nobenih znamenj izrabe tega prostora pred postavitvijo cerkve sv. Trojice. Arheološka izkopavanja so razkrila le po razstrelitvi in odvozu ruševin na »deponijo« ne do kraja uničene stavbne dele cerkve, ne pa cerkvenega tlorisa v celoti, ker to tudi ni bil namen oz. osnovni cilj izkopavanj. Zanje je investitorju gradnje nadomestne kapele sv. Trojice arheološka ekipa predlagala ohranitev in primerno vključitev v novo kapelo.

Ostalina prezbitenija leta 1956 porušene cerkve sv. Trojice s položajem oltarja

Arheološka izkopavanja Ljubljana - Špica

Že v jeseni in pozimi 2009 začeta izkopavanja na Špici smo letu 2010 uspešno končali. Izkopavanja, ki so bila že od začetka zastavljena multidisciplinarno, je vodil Muzej in galerije mesta Ljubljane v sodelovanju s Tica Sistem d.o.o., ZRC SAZU, Inštitutom za arheologijo, Inštitutom za lesarstvo, strokovnjaki za geologijo, pedologijo, palinologijo in paleobotaniko.

Raziskane so bile tri večje sonde ter področje nabrežja Ljubljanice, na mestih, kjer je načrt za izgradnjo parka posegel v arheološke plasti. Vendar vseeno izkopana površina predstavlja le 10 % najdišča, ki ga predvidevamo na območju Špice.

Skupno število odkritih ohranjenih lesnih elementov (LE/pilotov/kolov) je na koncu izkopavanj znašala 2737 ter 2704 stojk/intefacij kolov (sprnjenih kolov/le še praznih odtisov), torej skupaj 5441 LE. Gre torej za ogormno koncentracijo lesnih elementov na območju velikem okoli 450 m². Vsak LE smo vzorčili za nadaljnje dendrokronološke raziskave. Nekateri LE so bili obdelani v konico in utrjeni z ognjem. Na najdišču smo dokumentirali tudi številna popravila LE (koli zabiti v starejše, podprti koli, zamenjani, ipd.) ter deformacije LE zaradi pritiska ploščadi ter kasnejših depozitov. Celostna slika distribucije LE kaže na sorazmeroma enakomerno oddaljene pasove LE po celotni površini izkopa. Širina pasov z veliko koncentracijo LE v povprečju znaša 0,90 m, le-ti so

med seboj oddaljeni okrog 1m (slika 1). Večinoma potekajo v smeri SV-JZ, v heliocentrični osi. Ponekod je koncentracija LE tako velika, da trenutno nekih smiselnih vzorcev ne moremo razbrati. Opozoriti pa velja na koncentracijo ležečih LE v SZ delu izkopnega polja/ v sondi 1.

V stratigrafski sliki najdišča lahko dokumentiramo spremembe okolja iz jezerskega, kjer je osnova polžarica v katero so koli tudi zabiti, preko kulturnih plasti, ki kažejo na poselitev prostora v času pozne bakrene dobe do osuševanja jezerskega okolja (plasti gyttte) do sedimentov poplavnih ravnin.

Kulturne plasti na najdišču redko presežejo debelino 15 cm, izjema je le V del sonde 1. Znotraj kulturne plasti je keramika, kremenov, redki kovinski in rožen ter koščen material enakomerno gosto porazporejen po plasti, kar morda kaže na vsaj delni vodni mikro transport znotraj najdišča. Seštevek keramičnih najdb je na koncu presegal 2 toni. Pri najdbah izstopajo velike količine vijčkov, pa tudi material, ki so ga uporabljali pri taljenju in vlivanju bakrene rude (ustniki, nastavki za mehove, kalupi, talilne posode, kapljice bakra) in nenazadnje tudi bakrena sekira (slika 2). Velik del kulturne plasti (skupaj 10 ton) je bil mokro presejan. Proti koncu izkopavanj smo v sodelovanju z izvajalci in mestno občino na najdišču za skupine in posameznike organizirali dobro obiskana javna vodstva.

1. Pogled na pasove LE v sondi 1004, v ospredju še vidna kulturna plast (pogled proti zahodu)

2. Bakrena sekira PN 1618

Izkop na zemljišču parc. št. 502 k.o. Hajdina in parc. št. *237 k.o. Hajdina

Jeseni 2010 je Pokrajinski muzej Ptuj - Ormož nadzoroval izkop za priključek k obstoječi kanalizaciji na Spodnji Hajdini 34 in 33, na t.i. Hajdinskem trikotniku.

Pri hiši Spodnja Hajdina 34 je bil strojno izkopen jarek v dolžini 38 m. Širina jarka je bila od 0,60 do 0,90 m, globina pa do 1,20 m. Del jarka, ki je bil usmerjen od jugovzhoda proti severozahodu, je bil v južnem delu v dolžini 7 m že predhodno prekopan zaradi gradnje greznice. V profilu jarka v nadaljevanju v dolžini 5,92 m so bile dokumentirane tri plasti: humus v debelini 0,20 m, nato do globine 0,75 m temnorjava premešana plast (povprečna debelina 0,50 m). Na dnu jarka je bila rumenorjava peščena ilovica. V tem delu najdb ni bilo. Jarek se je nadaljeval pravokotno v smeri jugozahod proti severovzhodu. V 25,25 m dolgem delu jarka, ki je potekal od glavne kanalizacije, so bile dokumentirane tri plasti: humus v debelini 0,20 m, temnorjava zemljena plast s prodrom (10 %) in geološka podlaga – rjavi gramoz. Pri severovzhodnem vogalu hiše, na polovici jarka, se je pod humusom pojavila 0,50 m debela plast humusa, mešanega z opeko, kamenjem in novejšo keramiko. Na tem mestu je stala stara hiša. Sonda se je končala približno 1 m od ograje pri cesti, kjer se je izklinila že dokumentirana rimska ruševinska plast na globini 0,30–0,60 m.

Izkop pri hiši Spodnja Hajdina 33 je posegel v območje rimske Vicus Fortunae, v območje, ki je bilo raziskano

že v preteklosti. Izkopan je bil prostor v velikosti $3,87 \times 1,5$ m na vzhodni in 0,72 m na zahodne strani. Kopano je bilo do globine 1,98 m (slika 1). V vzhodnem delu je bil odkrit zid iz rečnih oblic, zidanih v obliki ribjih kosti in vezanih z močno apneno malto, v dolžini 1,71 m. Zid je širok 0,50 m in ohranjen do višine 0,50 m; vkopan je v peščeno mivko. Pravokotno na njega je v severnem robu izkopa ohranjen iz rečnih oblic in apnene malte zid, ki se v širino nadaljuje še v severnem profilu. Največja dokumentirana širina je 0,70 m. Pod njega sega v zahodnem delu manjši zid iz oblic, ob katerem so bili najdeni kosi fresk v sivorjavi plasti (slika 2). Pod travnato rušo s humusom je bila na večjem delu temnorjava zemljena plast z ostanki ruševine, opeke, ometa in keramike. Pod njo je bila plast žganine, na dnu pa rumenorjava peščena plast z delci ometa, prodniki, keramiko in gramozom.

Med drobnimi najdbami je bila odkrita rimskodobne keramika, med katero so bili kosi zgodnje tere sigilate, prevladovala pa so kadilnice.

Ohranjeni zidovi so v jugozahodnem delu notranjosti $52,25 \times 43,50$ m velike stavbe, ki jo je dokumentiral že Schmid kot skladišče (Horrea II). Zaradi velikega števila različnih kadilnic lahko sklepamo, da je bil odkrit prostor namenjen svetišču.

Cevi za kanalizacijo so bile položene tako, da ostalin arhitekture niso poškodovale.

1. Rimski zidovi

2. Figuralna freska

Izkopavanje v Kranju, Mestno jedro Kranja, Trubarjev trg s Pungertom, Cankarjeva, Vodopivčeva ulica, Glavni trg, Poštna ulica in vrt Kieselsteina

Na območju starega mestnega jedra Kranja je predvidena nova ureditev prometnih in parkovnih površin. V ta sklop del je vključena tudi zamenjava obstoječe komunalne infrastrukture in novo tlakovanje ulic. Geološka osnova, ki jo sestavlja konglomerat in v kotanjah ujeta ilovica, se pojavlja mestoma že zelo plitko (30 cm pod današnjo površino), gradbeni posegi pa bodo še precej globlji. Pri tlakovanju vozniških površin je predvideno nasutje 30 cm peščenega tampona, ki se bo utrdil z vibriranjem. Tak poseg uniči spodaj ležeče plasti že na kontaktu zaradi vtiskovanja zgoraj ležčega materiala, poleg tega se z vibracijami pritiski in s tem deformacije prenašajo veliko globlje v plasti. Zato je bilo razumljivo, da je ZVKDS OE Kranj predpisal arheološki izkop po celotni površini tovrstnih gradbenih posegov. Z izkopavanji pa se upravičenost take odločitve le potrjuje.

Z raziskavami smo pričeli na skrajni južni točki starega mestnega jedra Kranja – na Pungratu. Na tem delu je predvideno tlakovanje celotnega Trubarjevega trga. Izkazalo se je, da so na večjem delu trga kulturne plasti ležale v povprečju 15 cm pod asfaltom. To je pomenilo, da so bile zgoraj zelo poškodovane, pa tudi večkrat premešane zaradi izravnav prostora. Zaradi tega smo izgubili srednjeveške in mlajše hodne površine. Na srečo pa so se v večjem delu ohranile poznoantične plasti in pod njimi tudi vse starejše, seveda v delih, ki jih niso presekali vkopi za vodovod in kanalizacijo.

V najzgornejših plasteh, ki so zapolnjevale nižje

predele trga in so bile preložene zaradi izravnav, najdemo precej najdb, ki so pričakovano iz različnih obdobj. Nižje smo na območjih večjih kotanj, ki so bile zalite z ilovico, našli precej dobro ohranjene kulturne plasti. Najzgornejše so bile poznoantične. V njih smo našli ostanke tlorisov treh hiš (polzemljank). Glede na velikost bi lahko sklepali, da gre za osnovni bivalni objekt s 13 m² uporabne površine in dva manjša pomožna objekta (površine 5 m² in 2,5 m²). Severno od glavnega objekta smo našli ostanke v tla vkopanega ognjišča. Od drobnih najdb, ki so povezane s temi objekti, velja omeniti poleg keramike še tri lepo okrašene koščene glavnike in nekaj novcev.

Zgodnje antične najdbe (keramika, fibule, novci) so bile najdene v premešanih nasutjih, naslednji horizont dobro ohranjenih kulturnih plasti pa sodi v čas starejše železne dobe. Poleg ostankov tipične prazgodovinske gradnje (stojke) smo našli še obilo keramike, pa tudi nekaj kovinskih predmetov.

Najstarejše plasti sodijo v čas mlajšega neolitika. Njim so poleg enotnega nasutja, ki je služil kot hodna površina, pripadale tudi jame polne odpadkov iz tega časa. Gre predvsem za lončenino, kosti in kamnita orodja (različni odbitki in deli glajenih sekir). Temu obdobju pripisujemo tudi nekaj ostankov stojk, kar jasno kaže, da je bil konglomeratni kranjski pomol trajno poseljen že v tem času.

Izkopavanja še niso zaključena, počasi pa se širijo proti severu na Glavni trg. Po načrtih naj bi se dela zaključila leta 2013.

1. Katastrski načrt z vrisanim izkopnim poljem in lego poznoantičnih hiš

2. Vkop poznoantične hiše z vidnimi ostanki stojk

Paola Ventura

La ricerca archeologica nel 2010 in Friuli Venezia Giulia, Italia

La presentazione si propone di fornire un quadro sintetico delle attività archeologiche nella regione Friuli Venezia Giulia, da parte della Soprintendenza per i Beni Archeologici, ma anche di altri Enti ed Istituti di ricerca in regime di concessione o convenzione.

La Soprintendenza nel corso dell'anno ha effettuato principalmente scavi preventivi e di emergenza a seguito di costruzione di infrastrutture, lavori edilizi e riordini agricoli: fra questi rientrano gli scavi urbani di Tergeste, dove sono state analizzate le sistemazioni di versante e si sono approfondite le indagini in un contesto articolato (banchina e viabilità litoranea, villa suburbana, edificio tardoantico, riuso funerario) e ad Udine, dove invece i lavori di ristrutturazione di un palazzo cinquecentesco hanno riportato in luce l'aggregato dell'età del bronzo.

L'attività continua di sorveglianza archeologica a Forum Iulii - Cividale del Friuli ed in particolare ad Aquileia ha portato alla scoperta in entrambe di nuclei necropoli ma anche, nella seconda, di un edificio tardo-antico mosaicato. E' inoltre proseguito lo scavo del Foro di Iulium Carnicum - Zuglio, con la scoperta di un tratto di strada, mentre nel territorio pordenonese si è aperto un ulteriore settore dell'insediamento protostorico già noto a Palse di Porcia, si sono

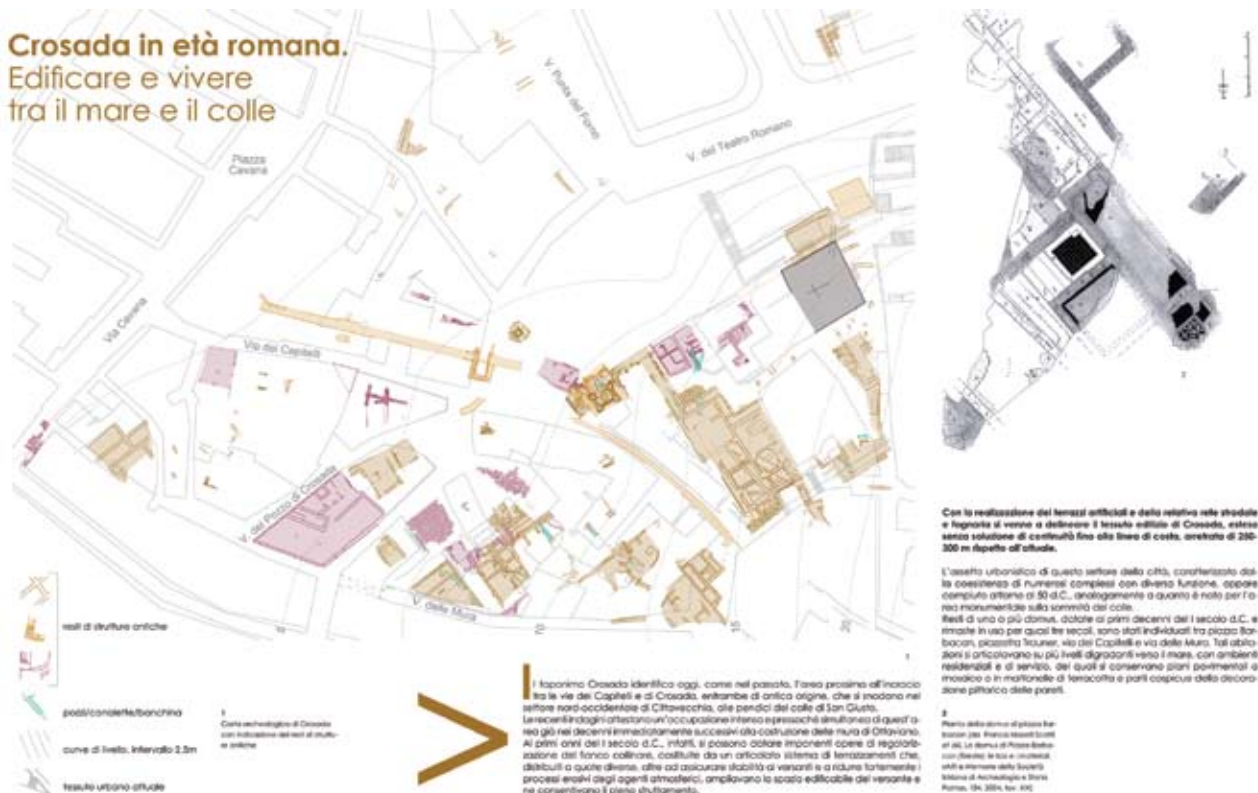
individuate nuove evidenze produttive (una fornace ed uno scarico) e si sono condotte verifiche in numerosi edifici oggetto di recupero (in particolare nel centro storico di S. Vito al Tagliamento).

Nel territorio è stata indagata in più punti la via Annia, oggetto anche di un progetto di ricerca sovraregionale con importanti ricadute nella promozione e diffusione.

A ciò si sono affiancati progetti di ricerca da parte di numerose Università ed istituti di ricerca, attivi diffusamente nella regione: le indagini hanno interessato frequentazioni preistoriche in grotta (Prealpi pordenonesi), i castellieri della pianura friulana, evidenze di epoca romana – con particolare riguardo ad alcune importanti domus ed edifici pubblici di Aquileia (grandi terme e porto fluviale) – castelli medievali e post-medievali ed edifici di culto.

Fra le iniziative di valorizzazione si segnalano le mostre dedicate all'archeologia urbana a Trieste (cfr. figura 1), all'edilizia privata a Zuglio ed alla necropoli longobarda di Romans d'Isonzo.

Parallelamente nei due Musei Nazionali di Cividale del Friuli ed Aquileia le iniziative espositive si sono affiancate alle attività didattiche. Sono anche numerosi i convegni ed incontri dedicati a varie

1. Archeologia urbana a Trieste

tematiche (dall'archeologia subacquea al restauro) e le pubblicazioni uscite nel corso dell'anno. Fra i progetti in corso infine si citano le candidature a siti

UNESCO dei siti palafitticoli dell'Italia settentrionale e dell'Italia Langobardorum, con capofila Cividale del Friuli.

Funerali a questi complessi abitativi sono i resti di un esteso fortificazione messa in luce nello scavo di Progetto Crociata tra via delle Mura e via dei Capilei. Costituito da una serie di mura tra loro perpendicolari che, fondati sulla roccia, conservano massicce gallerie di terra, argilla, ciottoli e macerie edili ben conservate e inalterate, esse racchiudevano probabilmente il settore domestico delle abitazioni soprastanti ed era affiancato da piccoli ambienti di servizio. Ad una quota inferiore, su un secondo terrazzamento di minore ampiezza correva un tracciato stradale sul quale si affacciavano piccoli ambienti per attività artigianali. Già alla fine del I - inizio del II secolo d.C. il complesso strutturale del terrazzo più a monte compì il suo declino. L'intero sistema, con la costruzione di un poderoso fronte murale verso mare, l'insediamento dei vari precedenti e la creazione di nuovi, nei quali la presenza di un forno e di un piano di cottura confermano la loro funzione abitativa, rimase in uso fino ai primi decenni del II secolo d.C., le strutture furono rapidamente dismesse a seguito di nuovi crisi e cedimenti. Intorno alla metà del secolo sulle rovine del complesso, ormai abbandonate ed inalterate, vennero a disporre alcune povere sepolture in aratro e la piccola tomba di una bambina.

Tratti importanti di fortificazioni e un articolato complesso di edifici, disposti su diversi livelli, sono stati messi in luce nel settore compreso tra via dei Capilei, piazzetta Riccardo e androne Androga. Le strutture, già in parte individuate agli inizi del Novecento, si distribuiscono lungo un percorso stradale perpendicolare all'asse di via dei Capilei, che saliva fino a piazzetta Riccardo e in alcuni punti era dotata di scale e gradoni per superare la forte pendenza; esse attestano una sfruttamento intensivo del pendio collinare e una evidente ricerca di effetti scenografici per chi proveniva dal mare. Per i nuovi complessi individuali, pur rimanendo incerto la loro funzione, è possibile ipotizzare una destinazione pubblica in considerazione delle loro caratteristiche costruttive, planimetriche e topografiche. Anche per l'interpretazione degli edifici già noti di piazzetta Riccardo, identificati in via Ipodetica come tempio della Magna Mater (la dea Cibele) o come impianto termale, nessun dato decisivo è scaturito dagli scavi più recenti. Nell'assetto monumentale assunto dal quartiere attorno alla metà del I secolo d.C., si inserisce anche la costruzione, forse nel sito di una più antica porta cittadina, dell'arco detto di Riccardo, rimasto sempre visibile nel corso del secolo. Esso segnava l'ingresso della salita verso il centro amministrativo e religioso posto sulla sommità della collina e, mascherando al contempo un repentino cambio di orientamento nella rete stradale e nel tessuto edilizio, sottolineava il mutare di funzioni e di valori simbolici tra due diversi settori della città. Analogamente, più a valle, lungo via dei Capilei, un altro monumento - probabilmente un arco - datato anch'esso alla metà del I secolo d.C., doveva costituire un elemento di demarcazione tra i complessi pubblici e residenziali sovrastanti e l'area prossima alla linea di costa, caratterizzata da prevalenti funzioni portuali, commerciali ed artigianali.

3. Scavo di Crociata: il terrazzo, i resti di un muro fortificato e la cella sepolcrale, visto dall'interno. Sotto la parete di copertura della galleria di terra, argilla e ciottoli.

4. I resti fortificati di contenimento del terrazzo.

5. L'arco di Riccardo e il resto della pavimentazione spalmata dopo gli scavi degli anni Venti. Progetto di Pietro Gagliardi, 1923. Da: M. Bazzani, Una città di mura in pietra, Trieste 1978, p. 102, fig. 104.

Qui, infatti, gli scavi più recenti hanno permesso di individuare un numero cospicuo di strutture da porre in stretta relazione con le attività del porto. Alle spalle di una banchina portuale rinvenuta in via Crociata e in via dei Capilei, il cui impianto fu preceduto da opere di bonifica del margine costiero per recuperare superfici edificabili, si distribuiscono magazzini, ambienti destinati allo stoccaggio delle merci (via Pozzo di Crociata) e impianti artigianali (area dello scavo di Crociata). Di grande interesse è di assoluto novità è il rinvenimento di un'area basilicale con grande base modanata che lascia immaginare la presenza di un ampio spazio aperto, forse destinato a mercato. I resti, datati nell'ambito del I secolo d.C., potrebbero confermare la suggestiva ipotesi, formulata prima della recente scoperta, dell'esistenza di una piazza pubblica con funzioni commerciali in prossimità degli impianti portuali e della via Isonzo oggi ricostituita da via di Crociata.

Nel primo due secoli dell'età imperiale il tessuto edilizio di Crociata, formatosi nell'arco della prima metà del I secolo d.C., non subì rilevanti trasformazioni. I primi radicali cambiamenti si manifestarono tra la fine del II e gli inizi del III secolo d.C., quando gran parte del complesso abitativo fu dismessa ed abbandonata, trasformata in luogo di discarica e spazialmente occupata per un lunghissimo periodo.

Attorno alla fine del IV - inizio del V secolo la costruzione di una cinta difensiva, della quale lunghi tratti sono venuti alla luce lungo via dei Capilei, sancì i nuovi confini del quartiere e le mutate funzioni tra aree interne alla mura e settori rimasti definitivamente all'esterno.

Koper, Kreljeva 6

Med avgusom in septembrom 2010 je Inštitut za dediščino Sredozemlja Znanstveno-raziskovalnega središča Univerze na Primorskem izvedel zaščitne arheološke raziskave znotraj objekta Kreljeva 6 v Kopru, to je na objektu »palače Baseggio«, v sklopu strateškega projekta SHARED CULTURE – »Strateški projekt za poznavanje in dostopnost skupne kulturne dediščine«, sofinanciranega v okviru Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007-2013 iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj in nacionalnih sredstev. Raziskave so vsebovale arheološka izkopavanja večjih površin, opravljena z odkom od nosilnih zidov in stebrov v širini približno 1 m v zahodnem ter osrednjem krilu palače (sonde 1a, 1b, 3a, 3b), ter arheološko dokumentiranje ob gradnji po načelu odpiranja in saniranja temeljev stranskih nosilnih zidov po celotnem tlorisu objekta. Arheološke raziskave so pokazale intenzivno zgodovinsko naselitev tega območja. V čas pozne antike sodijo ostanki lesene arhitekture (stojke in odtisi horizontalnih tramov ter apneni estrihi), a tudi - v manjšem obsegu - kamniti zidovi, ki jih lahko povežemo z ločevanjem večjih parcel ter s terasiranjem neravne geološke osnove. V zgodnjem srednjeveškem obdobju opazimo na eni strani nastanek pokopališča s sedmimi grobovi v jugozahodnem delu parcele, na drugi pa zvišanje pohodne površine z nastankom novih malih bivalnih objektov v vzhodnem delu parcele; tu se nahajata druga dva grobova, ki sta nastala potem, ko so omenjene bivalne enote kasneje propadle. V čas 14./15. stoletja sodijo arheološki depoziti, katere lahko povežemo s postavitvijo gotskega objekta v vzhodnem delu parcele oz. s še obstoječim vzhodnim krilom palače, ki ohranja svoje

najpomembnejše gotske značilnosti, in sicer zazidana gotska okna, stropne konstrukcije in poslikave. V 16. ali v začetku 17. stoletja nastane med zahodnim in osrednjim delom parcele nov objekt, katerega tloris smo delno zasledili, čeprav so bili njegovi zidovi ob gradnji enotnega kompleksa palače »Baseggio« v teku 18. stoletja v veliki meri odstranjeni. Izdelava kamnitih tlakov palače tvori v glavnem zadnjo fazo, ki ji lahko sledimo v sklopu horizontalne, arheološke stratigrafije (razen sledov arheoloških izkopov izvedenih leta 1993 pod vodstvom M. Freliha), novejša posega pa lahko identificiramo v vertikalni stratigrafiji obstoječih zidov.

Drobno gradivo (odlomki lončenine, steklo, obdelana kost in roževina, kovinski predmeti, novci, obdelan kamen, keramični gradbeni material) kaže na poselitev prostora od obdobja pozne antike dalje, četudi obstaja manjše število rezidualnega gradiva iz 1. stoletja n.š., ki pa izhaja predvsem iz izravnalnih plasti s prinešenim materialom. Med posebnimi najdbami naj omenimo keramično figurico v obliki ptice in dve okrašeni vretenci ter fragment glavnika iz kosti, ki jih datiramo v pozno-antično/zgodnjo-srednjeveško obdobje.

1. Sonda 1b proti Z, grob 3

2. Keramična figurica z izkopavanj v Kreljevi 6 v Kopru

Zaščitna arheološka izkopavanja na najdišču Sv. Lovrenc

V letu 2010 je ekipa, pod vodstvom ZVKDS, CPA, na širšem območju Ljubljane izvedla dvoje površinsko manjših arheoloških izkopavanj.

Z raziskavami na arheološkem najdišču Sv. Lovrenc smo dopolnili dosedanja spoznanja o življenju v prazgodovini, na širšem območju Ljubljanskega barja. Stavbne ostaline skupaj z najdbami sodijo med redke naselbinske ostaline na suhem. Edinstven je tudi način izkoriščanja naravnega zavetja erozijsko nedejavne kraške vrtače. Na osnovi odkritja delno ohranjene posode z okrasom pa lahko najdišče Sv. Lovrenc umestimo med najstarejša na območju Ljubljanskega barja.

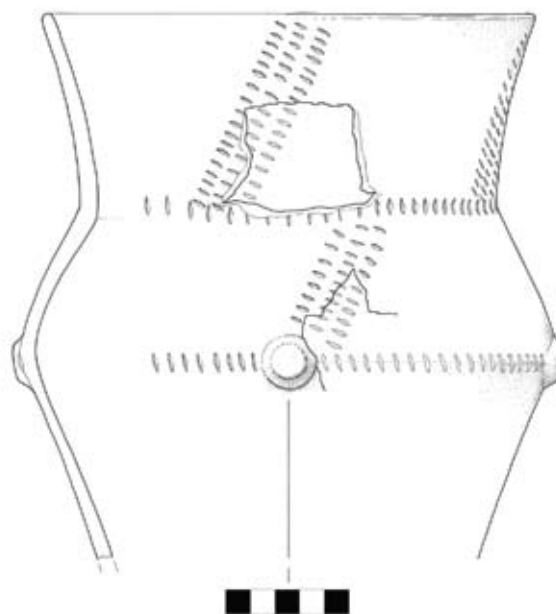
Območje raziskav leži ob vznožju osamelca na severnem delu vasi Jezero. Na osnovi predhodno odkritih arheoloških najdb in historične analize smo od junija do konca avgusta 2010, na območju previdenem za gradnjo enostanovanjske hiše, izvedli zaščitna arheološka izkopavanja, ki se bodo nadaljevala letos spomladi. Na globini do 170 cm je bilo odkritih več kot devet tisoč najdb. Arheološke ostaline lahko na dosedanje izsledke poizkopavalnih raziskav umestimo v čas od neolitika do konca bronaste dobe.

Najdišče leži na skrajnem zahodnem robu manjše depresije s kraškimi značilnostmi. Arheološke najdbe in strukture so se kopičile v delu zapolnjenem z zemljenimi plastmi naravnega nastanka. Redke jame so bile vkopane tudi v skalnato podlago, ki tvori rob

vrtače. Časovno smo stratigrafsko sekvenco najdišča razdelili v pet faz. Fazo I predstavljajo arheološko sterilne ilovnate do peščene plasti – eolski nanosi in usedline, ki so zapolnile kraško vrtačo, ter manjše brezno, in geološka podlaga, ki jo predstavlja preperela apnenčasta skala. V fazo II smo umestili najstarejše in najbogatejše odkrite ostaline, ki sodijo v čas mlajše kamene dobe. Jame za kole, ostaline objekta ali hodne površine ter jamo zapolnjeno z bogato okrašenim finim posodjem lahko razumemo kot sledove manjše naselbine in najrazličnejših dejavnosti, ki so se odvijale tudi v širši okolici. Ostaline, ki so mlajše od neolitskih, tipološko pa še ne sodijo v srednjo bronasto dobo, smo umestili v najdiščno fazo III. Predvidevamo, da so jame za kole, sledove kurjenja, kulturno plast in večjo jamo z nevsakdanjim zbiranjem najdb, morda obrednega značaja, zapustili iskalci bakrove rude. K natančnejšim rezultatom bodo pripomogle radiokarbonske analize vzorcev oglja in kosti. Faza IV predstavlja sledove dogodkov in dejavnosti, ki so se na tem mestu odvijale v ločenih ali kontinuiranih obdobjih bronaste dobe: ohranjen del prazgodovinske ornice, jame za kole in jamice naselbinskega značaja, kulturna plast z ogromno količino raznolikih najdb ter večje število manjših in večjih jam, ki morda predstavljajo sledove nevsakdanjih ali vsakdanjih obredov. V fazo V sodijo časovno neopredeljive strukture.

1. Pogled na izkopno polje po odstranitvi arheoloških plasti in najdb

2. Risba neolitske posode z okrasom

Zaščitna arheološka izkopavanja na najdišču Svetje

V letu 2010 je ekipa, pod vodstvom ZVKDS, CPA, Barbare Nadbath, univ. dipl. arheologinje, višje konservatorke, in Alje Žorž, dipl. arheologinje, konservatorke, na širšem območju Ljubljane izvedla dvojne površinsko manjših arheoloških izkopavanj.

Z novimi odkritji na najdišču Svetje smo pridobili nova znanja o poselitvi prostora v okolici današnjih Medvod. Z raziskavami smo odkrili do zdaj nepoznane ostaline dejavnosti, ki so se odvijale v neposredni bližini reke Save in Sore, o katerih nismo poznali predhodnih domnev ali dokazov. Širše gledano smo oplemenitili razumevanja in razlage o življenju bronastodobnih naseljencev na območju Osrednjesavske regije, kjer je število bronastodobnih nižinskih najdišč še vedno v manjšini.

Prisotnost arheoloških ostalin smo potrdili s predhodnimi terenskimi pregledi v letu 2009, arheološka izkopavanja pa so potekala od septembra do oktobra 2010. Izkopane arheološke strukture in najdbe sodijo v čas bronaste dobe.

Območje raziskav leži na terasasti ravnici južnega dela Sorškega polja, ki proti jugovzhodu rahlo pada. Geološko podlago (faza I) predstavljajo prodni nanosi prekriti peščeno ilovico. V najdiščno fazo

II smo umestili plasti, jame, jamice, stojke, kurišča, koncentracije oglja ter kamnito strukturo, ki kot celota predstavljajo sledove kratkotrajnega začasnega zadrževanja in uporabe raziskanega prostora. Osrednji del najdišča predstavlja ožja cesta ali pot sestavljena iz večjih prodnikov, oblic in lomljencev z redkimi najdbami kamnitih predmetov in odlomkov lončenine, ki je bila utrjena z zemljenim nasipom ter kasneje deloma poškodovana z naravnimi procesi in novodobnimi človeškimi

dejavnostmi. Zahodno od poti so najverjetneje istočasno postavili leseno strukturo – palisado, ki so jo na zahodni strani še dodatno utrdili z vrsto količkov. Le-ta je morda služila kot zaščita pred

vetrom ali pa je varovala lažje lesene konstrukcije (kozolce, ograde, nadstreške). Ob palisadi smo odkrili redke odpadne jame ter druge antropogene jamice, ki jih lahko povežemo z uporabo poti. Izstopa predvsem jama zapolnjena z večjimi odlomki fino izdelanih okrašenih posod, kosi zoglenelega lesa, oglja in ožgane glin. V čas pred vzpostavitvijo poti ali ob gradnji le-te sodijo redki odtisi kolov, ki smo jih odkrili pod cesto, istočasno pa so v severovzhodnem delu odložili večje odlomke grobe lončenine in občasno verjetno kurili.

1. Pogled na kamnito strukturo proti jugovzhodu

2. Odlomki fino izdelane posode okrašene s plastičnimi rebri

Žižek Ivan

Ptuj, Osnovna šola Ljudski vrt II. faza

Pokrajinski muzej Ptuj - Ormož je v času od 25. 5. 2009 do 27. 5. 2011 izpeljal zaščitno arheološko raziskovanje na lokaciji O. Š. Ljudski vrt II. faza. Dela so potekala na osrednji stavbi telovadnice, razširitev parkirišča, ter treh ponikovalnih polj. V tem času smo raziskali 614 rimskih grobov, dele grobiščne arhitekture, kot so temelji grobnih parcel in posameznih jarkov, ki so omejevali grobne parcele. Iz novejšega obdobja smo raziskali peč za žganje opeke.

Rimski grobovi so v veliki meri žgani, 60 pa je bilo tudi skeletnih. Novost na tem delu rimskega grobišča so gomile s posamičnim grobom v sredini. Od premične dediščine je po številu največ zastopane keramike lokalne produkcije. Od steklenih posod je največ lakrimarijev. Kovinskih predmetov je sorazmerno malo, kar pa je posledica devastiranja grobov že v rimskem času.

Arheološke raziskave ob obnovi kamunalne infrastrukture v Ljubljani

V jeseni leta 2009 in leta 2010 je Muzej in galerije mesta Ljubljane v sodelovanju s Tica Sistem d.o.o. izvajal arheološke raziskave ob menjavi komunalnih vodov na Starem in Gornjem trgu v Ljubljani.

Raziskave so potekale predvsem kot arheološki nadzor, saj je gradbeni izkop potekal po že obstoječih vodih, ki so večino arheoloških depozitov uničili. Na mestih, kjer se je izkop razširil in s tem posegel v ohranjene arheološke plasti, predvsem na območju stika Starega

trga z Gornjim trgom, pa smo na več lokacijah izvedli arheološka izkopavanja (slika 1).

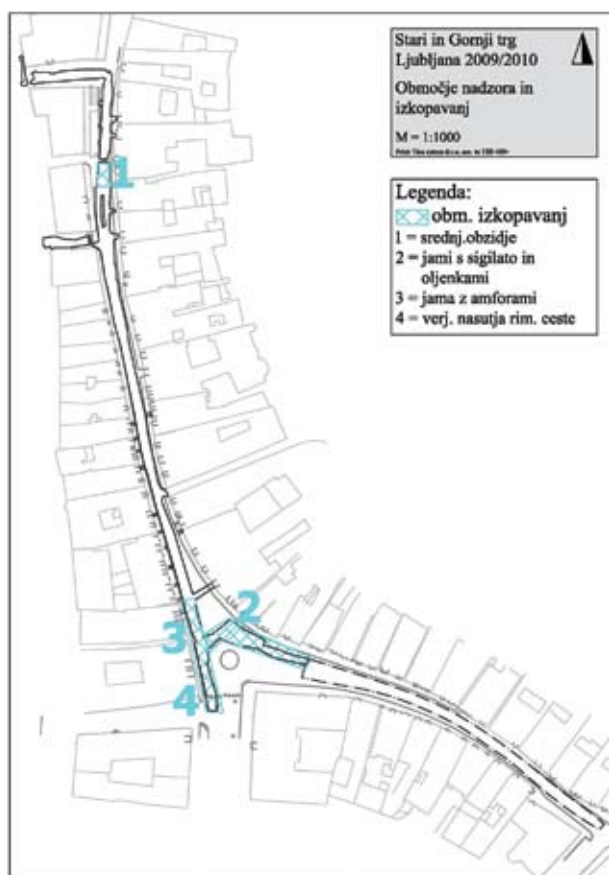
Na Starem trgu smo po celotni dolžini izkopa za nove kanalizacijske cevi dokumentirali v veliki meri uničena paralelno potekajoča zidova – stranici starejšega kanalizacijskega kanala, ki ga na podlagi starejših načrtov postavljamo v čas obnove Ljubljane po potresu leta 1895. Na koncu Starega trga se kanal očitno obrne proti vzhodu, v smeri Gornjega trga, a ga od te točke dalje nismo več mogli slediti zaradi gostote recentnih posegov. Po skoraj celotni dolžini Gornjega trga je ohranjenost arheoloških plasti izredno skromna oz. je v izkopu za vode niti nismo zasledili.

Na Starem trgu 32 in 34, v prečni sondi ter Gornjem trgu 1- 3 smo v okviru izkopavanj dokumentirali ostanke rimske in prazgodovinske naselitve. Na nekaterih lokacijah smo dokumentirali rimskodobne hodne površine iz zbite oranžne ilovice, pod njimi pa nivo z več manjšimi jamami, stojkami in večjo jamo s kamenjem. Po odstranitvi teh plasti smo dokumentirali plasti z večjo koncentracijo oglja in/ali lepa. Na mikrolokaciji Stari trg 34 smo dokumentirali ostanke prazgodovinske poselitve in sicer jame in stojke ter odlomke prazgodovinske keramike. Tem plastem so sledili gruščji, ki predstavljajo sterilno osnovo in/ali koluvialne nanose iz grajskega hriba.

Izpostaviti velja sicer močno uničena nasutja domnevne rimske ceste, ki smo jih dokumentirali v širini 1 m, dolžini do 4 m ter debelini do 0,8 m na lokaciji Stari trg 34.

Dokumentirali smo tudi veliko odpadno jamo, napolnjeno z razbitimi amforami, ki pa bi lahko predstavljala tudi sekundarni odpad.

Na lokaciji Gornji trg 1-2 smo pod debelo kulturno plastjo dokumentirali nasutja rjavozelenkastih gruščev, spodaj ležeče plasti z koncentracijami oglja, nanosi gruščja, mivk ter peskov. Pojavili sta se dve večji jami, ena z ožganim robom in več polnili. Obe jami sta vsebovali keramično gradivo t.i.m. terro sigillato, oljenke ter ostanke amfor. Jami smo preliminarно umestili v poznoavgustejsko in tiberijsko obdobje, v prvo polovico 1. stol. Iz ene od jam izhaja tudi izredno lepa in redka oljenka z motivom konjenika (slika 2). Dokumentirane ostanke prazgodovinske poselitve na tej mikrolokaciji bi glede na stratigrafijo lahko umestili v dveh fazi.

1. Izris območja raziskav na Starem in Gornjem trgu z označenimi mesti izkopavanj

2. Oljenka PN 43
z motivom konjenika

Strateški projekt “Arheološki parki severnega Jadrana”, akronim PArSJAd

Narodni muzej Slovenije je kot partner leta 2010 uspešno pridobil evropska sredstva v okviru Strateškega projekta »Arheološki parki severnega Jadrana« (akronim projekta PArSAJd), sofinanciranega v okviru Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija – Italija 2007–2013 iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj in proračuna Republike Slovenije.

Projekt zajema skupno arheološko dediščino obale severnega Jadrana, od emilijskega do slovenskega primorja, v katerega so vključene različne države in lokalne ustanove, ki se ukvarjajo z dediščino: univerze, muzeji, službe za varstvo nepremične dediščine in lokalne skupnosti. Skupaj devet partnerjev - trije slovenski in šest italijanskih - si je za triletno obdobje (2010–2013) zadalo naslednje naloge:

- realizacija načrtovanih sistemov kulturnih, arheoloških in naravnih entitet in medsebojna povezava z namenom vsesplošne in najširše dostopnosti vsakomur,
- izmenjava izkušenj na področju arheološke didaktike, oblikovanje baze primerov prakse ter oblikovanje najustrežnejšega modela arheološke didaktike,
- razvoj modela upravljanja in njegova vpeljava v prakso skladno s potrebami posamezne države,
- oblikovanje virtualnega arheološkega parka, kar pomeni pripravo izobraževalnih vsebin s pomočjo digitalne tehnologije,
- realizacija pilotskih projektov za povečanje dejavnosti na izbranih območjih, kar konkretno pomeni ureditev izbranih lokacij na način, da bodo te dostopne najširši javnosti,
- učinkovita promocija dejavnosti in popularizacija arheoloških parkov in arheološke dediščine.

Projektne cilji slovenskih partnerjev izhajajo iz osnovne ideje in namena po vzpostavitvi nove upravljalске prakse arheoloških parkov v Sloveniji po merilih, kot jih poznamo v svetu, s prenosom odgovornosti za varovanje dediščine na lastnike in sploh na družbo. To konkretno pomeni ureditev izbranih lokacij (Hrušica, Mošnje in Simonov zaliv) in pripravo različnih vsebin za potrebe sodobnega obiskovalca, oblikovanje upravljalških načrtov, iskanje upraviteljev, ki bodo parke upravljali po izteku projekta, v povezavi s tem pa njihovo izobraževanje na področju arheološkega managementa in arheološke didaktike.

Projektne naloge Narodnega muzeja Slovenije so sledeče:

- razvoj arheološke didaktike in oblikovanje didaktičnega laboratorija, ki bo dostopen kot spletno orodje,
- raziskava modelov upravljanja arheoloških parkov v tujini in oblikovanje modela, ki bo prenosljiv v RS, ter izobraževanje prihodnjih upraviteljev arheoloških parkov v Sloveniji,
- razvoj izobraževalnih programov s pomočjo digitalne tehnologije na območju arheološkega parka Hrušica (digitalna rekonstrukcija, informacijska platforma, avdio vodniki), s posebnim poudarkom na osebah s posebnimi potrebami,
- sodelovanje pri oblikovanju načrta upravljanja za arheološki park Hrušica - Ad Pirum ter konkretna ureditev najdišča z namenom povečanja dostopnosti najširši javnosti in
- aktivna promocija projekta in popularizacija arheoloških parkov.

1. Uradni logotip Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija – Italija 2007–2013

2. Interpretativne table na Hrušici, postavljene leta 2009

Vanja Celin

Zbirka AAS

V okviru projekta AAS je v letu 2010 izšlo pet publikacij, Spodnja Senarska, avtorja Gojka Tice, Gomile pri Lenartu v Slovenskih goricah, avtorice Alenke Tomaž, Gorice pri Turnišču, avtorice Ane Plestenjak, Za Raščico pri Krogu, avtorjev Irene Šavel in Sama Sankoviča, in Na Dolinje pri Brezjah na Gorenjskem, avtorice Mije Ogrin. V letu 2011 sta sledili še dve publikaciji, Ivankovci (Ivánkóc) pri Lendavi, avtorjev Borisa Kavurja in Ivana Tuška, ter Zamarkova - Toplak-Kegl, avtorja Gojka Tice. Vse omenjene publikacije so dostopne tudi na spletni strani ZVKDS.

Večina publikacij obravnava najdišča v severovzhodnem delu Slovenije, le eno se nahaja na območju Gorenjske (glej sliko).

Spodnja Senarska je sistematično raziskano arheološko najdišče na trasi AC Lenart–Coetinci v bližini vasi Spodnja Senarska. Arheološka izkopavanja na najdišču so potekala septembra 2006, v celoti pa je bilo raziskano 1200 m² površine. Arheološke ostanke najverjetneje lahko pripišemo ostankom tipične razpršene zgodnesrednjeveške (slovanske) naselbine. Arheološko najdišče Gomile pri Lenartu v Slovenskih goricah na trasi AC Lenart–Coetinci je bilo raziskano maja in junija 2006 v obsegu 17.600 m². Leži južno od Lenarta v središču Slovenskih goric. Gre za lokacijo prazgodovinskega naselja, del ohranjenih sledi pa je novoveške starosti. Arheološke ostaline bronastodobne poselitve so obsegale sledi štirih stavbnih objektov in nekaj v zemljo vkopanih struktur.

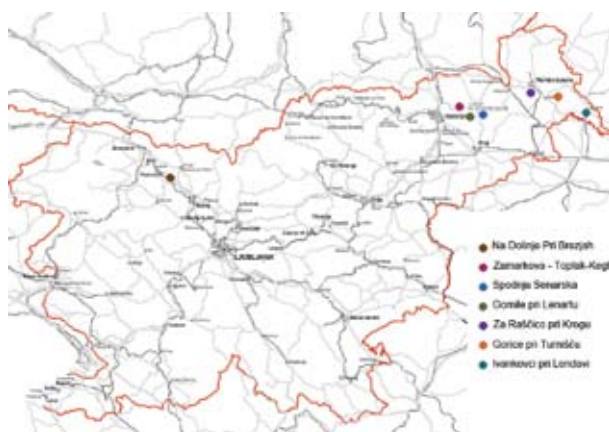
Najdišče Gorice pri Turnišču leži na trasi AC Coetinci–Radmožanci (pododsek Beltinci–Lendava), na poplavni ravnici reke Mure. Izkopavanja so potekala septembra in novembra leta 2006 na skupni površini 21.145 m². Gre za multiperiodno najdišče, katerega prva faza sodi v bakreno dobo. Sledila je poselitev v pozni bronasti dobi (sem sodi tudi grobišče iz kulture žarnih grobišč) in pozneje v srednjem veku, v začetku 11. stoletja.

Najdišče Za Raščico pri Krogu leži južno od Murske Sobote. Izkopavanja so potekala v letih 2001 in 2002. Največ ostankov na najdišču je bilo iz zgodnje bronaste dobe (10 nadzemnih stavb, 4 polzemljanke, zbiralniki za vodo, peč in ognjišča), žarni grob opredeljuje čas pozne starejše železne dobe, jame za kole pa predstavljajo antično poselitev v 2. polovici 1. st. in 2. st. n. št.

Zgodnesrednjeveška naselbina Na Dolinje pri Brezjah na Gorenjskem na trasi AC Vrba–Črnavce dopolnjuje poselitveno sliko zgodnjega srednjega veka na območju Zgornje Gorenjske, saj predstavlja drugo slovansko naselbino, odkrito v tem prostoru. Izkopavanja lokacije na savski terasi nad sotesko Peračica so potekala maja in junija 2006. Najstarejše arheološke sledi sodijo v čas zgodnje bronaste dobe, gradivo pa dokazuje aktivnost tudi v rimskem času. Sledovi treh stavb s pripadajočimi jamami in materialno kulturo najboljše orisujejo čas zgodnjega srednjega veka.

Najdišče Ivankovci senahaja v Prekmurju, jugovzhodno od Lendave, na trasi AC Beltinci–Pince. Arheološke raziskave so potekale med avgustom in oktobrom 2005. Raziskani del najdišča je pokazal vsaj tri obdobja poselitve tega prostora, in sicer v starejši in srednji bakreni dobi ter v rimskem obdobju. Najobsežnejši so naselbinski ostanki iz starejše bakrene in rimske dobe, medtem ko so ostanki iz srednje bakrene dobe bolj skromni.

Zamarkova - Toplak-Kegl je del rimskodobnega gomilnega grobišča na trasi AC Maribor–Pince (odsek Maribor–Lenart). Najdišče leži na jugovzhodnem pobočju enega od grebenov v razvlečenem naselju Zamarkova v Slovenskih goricah. Raziskano je bilo maja in junija 2006. Na gomilnem grobišču Toplak-Kegl imamo skupino šestih gomil, od katerih so bili raziskani ostanki dveh gomil, najverjetneje izropanih že v rimskem času. Gre za grobišče noriško–panonskih gomil iz časa med 1. in 2. st. n.š.

Radovan Cunja

S FIBULO V FABULO. Fibule iz Istre, s Krasa, z Notranjske in iz Posočja med prazgodovino in zgodnjim srednjim vekom

V letu 2010 je Pokrajinski muzej Koper v sodelovanju s petimi slovenskimi (Goriški muzej, Notranjski muzej Postojna, Pokrajinski muzej Ptuj - Ormož, Pomorski muzej »Sergej Mašera« Piran in Tolminski muzej) ter dvema tujima muzejema (Civici Musei di Storia ed Arte di Trieste in Arheološki muzej Istre Pula) pripravil občasno arheološko razstavo »S FIBULO V FABULO« / »CON LA FIBULA NELLA STORIA«.

Geografski okvir zajema večji del zahodne Slovenije oz. prostor vzdolž meje s sosednjo Italijo in celotno Istro. Časovni okvir je narekovalo razpoložljivo gradivo, ki obsega približno dve tisočletji oz. čas od pojava prvih fibul na tem prostoru v 11. stoletju pr. n. št. do konca zgodnjega srednjega veka, ko se je uporaba fibul na tem območju močno zmanjšala napram starejšim obdobjem.

Na razstavi je bilo predstavljenih približno 250 eksponatov, od tega skoraj 230 fibul, ki dajejo zaokrožen vpogled v bogat oblikovni svet in razvoj tega uporabnega predmeta, ki se je iz preprostega pripomočka za spenjanje obleke sčasoma razvil tudi v okrasni predmet in obenem v pravi modni dodatek ter je kot tak postal nosilec modnega okusa. Skladno s tem je spodbujal domišljijo in oblikovalske sposobnosti nekdanjih obrtnikov ter obenem njihove izdelovalne spretnosti pri reševanju tehničnih problemov ob izdelavi fibul. Nekatere fibule presenečajo tako po estetski vrednosti in dovršenosti ter izvirnosti, kot tudi po domiselnih tehničnih rešitvah. Marsikatera arheologom razkrivajo dragocene podatke o moški in ženski noši, včasih celo kazalce etnične in statusne pripadnosti njihovih nosilcev. Obenem so fibule zaradi relativno kratkega trajanja nošnje zelo dobrodošel pripomoček za datacijo.

Namen pričujoče razstave in kataloga je predvsem prikazati bogastvo oblik in razvoj fibul skozi dve tisočletji, od njihovega pojava v pozni bronasti dobi do konca zgodnjega srednjega veka in nenazadnje tudi spodbuditi nadaljnje raziskave tovrstnega gradiva.

Razstavni katalog, ki šteje 143 strani A4 formata, ima kratek uvodni del (str. 6-9), bogato ilustrirano poglavje o razvoju fibul med prazgodovino in zgodnjim srednjim vekom (str. 10-89), kataloški del s slikami vseh razstavljenih fibul (str. 91-135) in seznam uporabljene literature (str. 136-143).

Tako razstava kot katalog sta v celoti dvojezična (slovensko – italijanska).

Recenzent: dr. Dragan Božič, Inštitut za arheologijo ZRC SAZU, Ljubljana

Oblikovanje: Ana Hawlina

Realizacijo razstave in kataloga sta finančno omogočili Ministrstvo za kulturo R Slovenije in Mestna občina Koper.

Razstave je bila v letu 2010 na ogled v Pokrajinskem muzeju Koper (31.03.-01.08.), Pokrajinskem muzeju Ptuj - Ormož (05.08.-10.10.) in v Tolminskem muzeju (15.10.-09.12.), v letu 2011 pa bo gostovala v razstavišču Arena v Pulju (01.07.-01.08.).

Marija Ogrin

Železna pot

Železna pot je vodnik po visokogorski kulturno pohodniški poti na območju vzhodnih Julijskih Alp. V okviru mednarodnega projekta Železna pot smo v Gorenjskem muzeju - Oddelek muzeji v Bohinju v sodelovanju s Triglavskim narodnim parkom in Inštitutom za arheologijo ZRC SAZU odkrivali, dokumentirali in raziskovali nova arheološka najdišča na območju platoja Pokljuke, Triglavskega pogorja, Komne, Spodnjih bohinjskih gora in Jelovice. Rezultati izsledkov raziskav so bili predstavljeni v obliki publikacij in razstav. Trajnejši doprinos k varovanju in ozaveščanju ljudi je kulturna pohodniška Železna pot, speljana po območjih, kjer so bila odkrita arheološka najdišča. Na teh območjih so postavljene informativne table in v Muzejih v Bohinju je mogoče dobiti vodnik po tej poti. Nadaljnji cilj, poleg postavitve stalne razstave, je usposobiti lokalne vodnike za kvalitetno vodenje po tej poti.

Železna pot obsega pet krožni poti. Prva krožna pot je speljana na območju Pokljuke: Mrzli Studenec- Klek-Lipanca-Javornik -Rudno polje. Na tem območju so še danes vidne rudne jame, ki so sledi površinskega kopanja rude. Ker je bilo to območje bogato z rudo, smo to krožno pot poimenovali Po poteh bobovca. Druga krožna pot je speljana po Fužinarski planinah: planina Blato – Krstenica – Laz – Ovčarija - Blato. Na

območju Vodenih Rup je rimska poselitvena točka, kjer je bil najden bronasti zvonček. Rimski zvonček je dokaz pašništva na tem območju, zato smo to krožno pot poimenovali Po poteh bronastega zvonca.

Tretja krožna pot je speljana od Vogla preko gorskega prelaza Konjsko sedlo na plato Komne. Na Lepi Komni smo odkrili materialne sledi iz bronaste dobe, kar kaže na obljudenost Komne pred 3800 leti. Pot ima ime Po Zlatorogovih poteh, prav zaradi istoimenske pripovedke, ki je vezano na to območje.

Četrta krožna pot Po sledeh Ajdov in vključuje nižinsko najdišče Ajdovski gradec, prazgodovinsko naselbino, ki ima kontinuiteto v pozno rimsko obdobje. Pot se nadaljuje na planino Pečana pod vznožjem Ratitovca. Peta pot je na območju Krme - Po sledeh prvih pastirjev v Krmi. Na prisojnih pobočjih Spodnje Krme so umetno zravnane terase, kjer smo odkrili sledi poznoantičnih stavb. V Krmi je bilo najdeno tudi bodalo iz bronaste dobe.

Železna pot je celovit projekt, ki vključuje aktivnosti od prvih arheoloških topografskih pregledov z odkrivanjem novih nahajališč, arheoloških raziskav do posredovanja izsledkov raziskav javnosti. Za celovito predstavitev javnosti je muzeološka predstavitev nadgrajena z tablam in predstavljenim vodnikom.

Bronasti rimski zvonček in sponka z Vodenih Rup

Verena Perko in Jelka Pirkovič

Individualni doktorski študij heritologije na Filozofski fakulteti v Ljubljani

V jeseni 2009 so se vpisali prvi podiplomski študentje na doktorski študij heritologije. Študij je interdisciplinaren, sega na področje muzeologije in konservatorstva. Pri varovanju kulturne dediščine uveljavlja holistični pogled, zagovarja tiste modele varovanja z vključevanjem dediščine v tokove sodobne družbe z inkluzivističnim muzeološkim pristopom in njenim ohranjanjem v izvornem okolju.

V okviru študija je bilo dosedaj organiziranih 25 sobotnih srečanj s predavanji, predstavitvami mednarodnih konvencij, obiski galerij in muzejev, diskusij z dediščinskimi strokovnjaki in ogledi različnih spomenikov in situ.

Cilj izobraževanja je oblikovati dediščinske strokovnjake, ki delovali bodo znali delovati teamsko in v skladu z identitetnimi in drugimi potrebami sodobne družbe in pri tem znali poiskati medsebojno usklajene muzeološke in konservatorske rešitve po zahtevah sodobne znanosti.

Izdaje Inštituta za arheologijo ZRC SAZU in njegovih sodelavcev pri drugih založbah - predstavitev

ARHEOLOŠKI VESTNIK 61/2010

Janez Dular, Marjana Tomanič Jevremov
ORMOŽ. Utrjeno naselje iz pozne bronaste in starejše
železne dobe (zbirka Opera Instituti Archaeologici
Sloveniae, 18)

Andrej Pleterski
ZGODNJESEDJEVEŠKA NASELBINA NA
BLEJSKI PRISTAVI. Analize (zbirka Opera Instituti
Archaeologici Sloveniae, 19)

Andrej Pleterski, Goran Pavel Šantek (ur.)
MIRILA. Kulturni fenomen (zbirka STUDIA
MYTHOLOGICA SLAVICA, suppl. 3)

Jana Horvat, Andreja Dolenc Vičič
ARHEOLŠKA NAJDIŠČA PTUJA. Rabelčja vas
(zbirka Opera Instituti Archaeologici Sloveniae, 20)

Anton Velušček
O KOLIŠČARJIH IN KOLIŠČARSKI KULTURI
LJUBLJANSKEGA BARJA

Marjeta Šašel Kos
RIMSKO OSVAJANJE ZAHODNEGA
BALKANA. Ilirik v Apijanovi Ilirski zgodovini
(zbirka Zgodovinskega časopisa, 41)